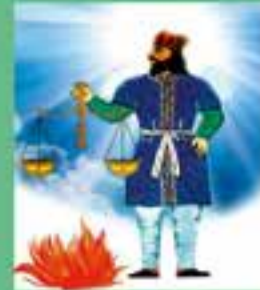

ИНСОН, ҲУҚУҚ ВА ОЗОДИҲОИ ОН АРЗИШИ ОЛӢ МЕБОШАНД

МИНБАРИ ҲУҚУҚШИНОС

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСИИ ДМТ * * * * № 9-10 (42-43) 1-УМИ ИЮНИ СОЛИ 2016, ЧОРШАНБЕ

ТАҒЙИРУ ИЛОВАҲО БА КОНСТИТУТСИЯИ (САРҚОНУНИ) ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Саҳ. 4-5

**ЭМОМАЛӢ НАСРИДДИНЗОДА РАИСИ КОМИССИЯИ ДОИМИИ
АССАМБЛЕЯИ БАЙНИПАРЛУМОНИИ КИШВАРҲОИ АӢЗОИ ИДМ ОИД
БА МАСЪАЛАҲОИ ҲУҚУҚӢ ИНТИХОБ ГАРДИД!**

Саҳ. 2

**ЭМОМАЛӢ РАҲМОН
– АСОСГУЗОР ВА БУНӢДКОРИ
ҲАМКОРИҲОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ**

Саҳ. 11

**САБАБҲОИ ШОМИЛ
ШУДАНИ ҶАВОНОН БА
ГУРӢҲОИ ИФРОТГАРО**

Саҳ. 15

ЭМОМАЛӢ НАСРИДДИНЗОДА РАИСИ КОМИССИЯИ ДОИМИИ АССАМБЛЕЯИ БАЙНИПАРЛУМОНИИ КИШВАРҲОИ АЪЗОИ ИДМ ОИД БА МАСЪАЛАҲОИ ҲУҚУҚӢ ИНТИХОБ ГАРДИД!

Рӯзи 19-уми майи соли 2016 чаласаи Комиссияи доимии Ассамблеяи байнипарлумонии ИДМ оид ба масъалаҳои ҳуқуқӣ дар штаб-квартираи Ассамблеяи байнипарлумонии давлатҳои аъзои ИДМ дар шаҳри Санкт-Петербурги Федератсияи Россия баргузор гардид, ки дар кори он як гурӯҳ вакилони Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ таҳти роҳбарии Раиси Маҷлиси намояндагон Шукрҷон Зухуров иштирок намуданд. Гурӯҳи кориро дар ин сафар устои факултети ҳуқуқшиносии ДМТ Насриддинзода Э.С. ҳамроҳӣ доштанд. Мувофиқи рӯномаи чаласаи мазкур ёздаҳ масъала, аз ҷумла баъзе аз масъалаҳои хусусияти ташкилидошта мавриди баррасӣ қарор гирифтанд. Яке аз масъалаҳои асосии чаласа ба интихоби раиси Комиссияи доимӣ оид ба масъалаҳои ҳуқуқии Ассамблеяи байнипарлумонии ИДМ нигаронида шуда буд. Ҳамин тариқ, бо ҷонибдорӣ кулли аъзои Комиссияи мазкур бори нахуст раиси кумитаи қонунгузорӣ ва ҳуқуқи инсонии Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессори кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ, профессорҳои кафедраи ҳуқуқшиносии ДМТ Насриддинзода Эмомалӣ Сайфиддин раиси Комиссияи доимии Ассамблеяи байнипарлумонии кишварҳои аъзои ИДМ оид ба масъалаҳои ҳуқуқӣ интихоб гардид. Дар чаласаи мазкур лоиҳаи қонунҳои моделӣ «Дар бораи судҳои ҳакамӣ» ва «Дар бораи тафтиши парламентӣ» муҳокима гардиданд.

Ҳамзамон, аъзои Комиссияи ҷараёни пешбурди қонунҳои моделӣ «Дар бораи кадастри давлатии амволи ғайриманқул», «Дар бораи бақайдгирии давлатии ҳуқуқ ба амволи ғайриманқул», «Дар бораи нотариат», «Дар бораи моли-

китяи давлатӣ», «Дар бораи муассисаҳои худмухтор»-ро мавриди таҳлил ва натиҷагирӣ қарор доданд. Инчунин иштирокчиёни чаласа натиҷаи фаъолияти Комиссияро дар соли 2015 ҷамъбаст намуданд. Дар назар дошта шудааст, ки санаи 20-уми майи соли 2016 аъзои комиссия дар кори 44-умин чаласаи пленарии Ассамблеяи Байнипарлумонии давлатҳои аъзои ИДМ иштирок намоянд.

Хурсандибахш аст, ки дастоварди навбатии профессори кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ Насриддинзода Эмомалӣ Сайфиддин дар ҳоле ба вуқӯъ пайвастанд, ки чанде қабл, санаи 10-уми апрели соли ҷорӣ дар интихоботи миёнадаври вакилони Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ ба ҷойи вакилони хориҷшуда аз ҳавзаи интихоботи Фирдавсӣ №1, ҳамчун намоянда аз Ҳизби халқии демократии Тоҷикистон бо гирифтани 83,4 фоизи овози интихобкунандагон вакили Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ, ва ҳамзамон рӯзи 15-уми апрели соли ҷорӣ дар чаласаи навбатии иҷтисоии панҷуми Маҷлиси намояндагон Раиси Кумитаи Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ оид ба қонунгузорӣ ва ҳуқуқи инсон инти-

хоб гардида буданд.

Бо қаноатмандӣ ва изҳори хушнудӣ Шӯрои олимони, садорат, ҳайати профессорони омӯзгорон ва донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносии ДМТ - раиси Кумитаи Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ оид ба қонунгузорӣ ва ҳуқуқи инсон, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессори кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ Насриддинзода Эмомалӣ Сайфиддинро ба ифтихори интихоб шуданашон ба ҳайси раиси Комиссияи доимии Ассамблеяи байнипарлумонии кишварҳои аъзои ИДМ оид ба масъалаҳои ҳуқуқӣ самимона табрик намуда, ба ӯ дар иҷрои ин масъулияти пуршараф бурдборихоро орзуманданд.

Боварии комил дорем, ки интихоби ӯ ба ин масъулияти баланд ба таҳкими ҳамаҷонибаи муносиботи мутақобилан судманди фаъолияти парламентҳои кишварҳои аъзои ИДМ, густариши равобити бисёрҷониба, ва ҳамзамон тақмили низомии қонунгузори кишвар бо дарназардошти пазироии арзишҳои миллӣ ва умумибашарӣ мусоидат хоҳад кард.

Масъули бахш: И.Т. МАҲМУДОВ

ДАМИР – ҒОЛИБИ СПАРТАКИАДАИ ШАҲРӢ ОИД БА ТЕННИС

Рӯзҳои 7-8-уми майи соли ҷорӣ дар доираи спартакиадаи шаҳри Душанбе миёни донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, бо ташаббуси кумитаи ҷумҳуриявии иттифоқи касбаи кормандони маориф ва илм мусобиқаи варзишӣ дар намуди теннис рӯи миз баргузор гардид. Дар ин мусобиқа ДМТ-ро донишҷӯи соли 4-и шӯбаи умумӣ Дабири Шодӣ муаррифӣ намуд. Ӯ дар байни ҳамаи иштирокчиён бо нишон додани маҳорати баланди варзишӣ сазовори ҷойи якум гардид.

Дабири Шодӣ устои варзиши ҶТ, чемпиони ҶТ, ҷоизадори бозиҳои аврусиёӣ ва иштирокчиҳои чемпионати ҷаҳон оид ба теннис рӯи миз мебошад.

Ин аз он шаҳодат медиҳад, ки донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносӣ на танҳо дар риштаи илм, балки дар риштаи варзиш низ фаъол буда, пай-

васта шарафи донишгоҳ ва факултетро дар ҷумҳурӣ баланд мебардоранд.

Садорат, устодону кормандон ва донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносӣ дастоварди Дабири Шодиро дастоварди тамоми ДМТ шуморида, ӯро бо ин музафарият табрик ва дар қорҳои минбаъдааш бурсавию бурдборӣ орзуманданд.

Масъули бахши варзиш: Саймуддин БОБОЕВ
муdiri кафедраи тарбияи ҷисмонӣ

МИНБАРИ ҲУҚУҚШИНОС

Муассис:
факултети
ҳуқуқшиносии ДМТ
www.law.tnu.tj

Сармуҳаррир:
**Ҷаҳонгир
САЪДИЗОДА**
jahon_1967@mail.ru

Муовини сармуҳаррир:
Исмоил ШИРИФЗОДА

Муҳаррир:
Бобоҷон НАИМЗОДА

Тарроҳ:
Акмал ШАРИПОВ

ҲАЙАТИ ТАХРИРИЯ:
Раҳмон Д.С.
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент, декани факултети ҳуқуқшиносӣ,
Маҳмудов И.Т.
муdiri кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ,
Қурбонализода Н.Ш.
муовини декан оид ба илм ва робитаҳои байналмилалӣ,
Камолов И.И.
дотсенти кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ,
Сулаймонов Ф.С.
дотсенти кафедраи ҳуқуқи байналмилалӣ,

ҲАЙАТИ МУШОВАРА:
Ватанзода М.М.
ердмани Президентии ҶТ оид ба масъалаҳои ҳуқуқӣ,
Саид Нуриддин Саид
вазирӣ маориф ва илми ҶТ,
профессор,
Имомзода М.С.
ректори ДМТ,
академики АИ ҶТ,
Тоҳиров Ф.Т.
академики АИ ҶТ,
Маҳмудзода М.А.
раиси Суди Конституционии ҶТ, академики АИ ҶТ,
Раҳимзода М.З.
директори маркази миллии қонунгузории назди Президенти ҶТ, профессор,
Диноршоев М.
академики АИ ҶТ,
Насриддинзода Э.С.
профессори кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ,
Сафаров Б.А.
дотсенти кафедраи ҳуқуқи инсон ва ҳуқуқшиносии муҷмасаӣ

ШАРТҲОИ ҚАБУЛИ МАВОД:
Дастнавис қабул карда намешавад.
Мавод бояд бо ҳуруфи Times New Roman Tj 14 ҳуруфчинӣ шуда бошад.
Рӯнома на ба ҳама андешаи муаллифони мувофиқ аст ва ақсиди мухталифро ба хотири риояи чандандешӣ ба таъби мерасонад.

Рӯнома дар Вазорати фарҳанги ҶТ таҳти №0338/рз аз 18-уми марти соли 2016 ба ҷайд гирифта шудааст.
Нишонии идора: ш. Душанбе Буни Ҳисорак, Шаҳраи Донишҷӯён, факултети ҳуқуқшиносии ДМТ.
Телефон: 985-38-38-67, 918-51-03-02. Теъод: 1000
Навбатдори шумора: Исмоил Шарифзода

СТРАТЕГИЯИ МИЛЛИИ МУҚОВИМАТ БО КОРРУПСИЯ ДАР АМАЛ ТАТБИҚ МЕШАВАД!

Ҳамасола бо ташаббуси садорати факултети ҳуқуқшиносӣ дар арафаи оғозёбии сессияи санҷишию имтиҳонӣ суҳбату вохӯрӣ бо ҳайати устодону кормандони факултет доир мегардад.

Чунин вохӯрӣ санаи 20-уми майи соли 2016 дар факултети ҳуқуқшиносии ДМТ бо мақсади дар амал татбиқ намудани Стратегияи миллии муқовимат бо коррупсия дар ҶТ барои солҳои 2013-2020 бо ҳайати устодону кормандони факултет доир карда шуд.

Чорабии мазкурро декани факултети ҳуқуқшиносӣ, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С. оғоз намуда, мақсад ва зарурати ҷамъомадро тавзеҳ дод. Аз ҷумла қайд гардид, ки давлату Ҳукумати ҶТ дар самти мубориза бо коррупсия ва пешгирии ҳама гуна кирдорҳои коррупсионӣ тадбирҳои зиёд менамоянд ва дар ин самт ҳар як нафар бояд пайрави Асосгузори сулҳу ваҳдати миллии — Пешвои миллат, Президенти

ҶТ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бошад, ки пайваста барои аз байн рафтани ин зуҳуроти нангин мубориза мегардад. Аз ҳамаи устодон ва кормандони факултет даъват ба амал оварда шуд, ки дар самти роияи қонунгузорӣ пешсаф бошанд ва худдорӣ намудан аз ҳама амалҳое, ки ба номи пуршарафи муаллим нанг мегардонанд, бояд шиор ва мақсади асосии ҳар як иштирокчии ҷамъомад бошад. Роҳ наоддан ба амалҳои хусусияти коррупсионидошта дар рафти сессии

санҷишию имтиҳонӣ ва имтиҳонҳои давлатии хатмкунандагон махсус таъкид карда шуд. Дар фарҷом иштирокчии ҷонибдорӣ худро аз сиёсати пешгирифтаи давлату ҳукумати ҶТ дар самти муқовимат ба коррупсия иброз дошта, қайд намуданд, ки ҳар як банди Стратегияи миллии муқовимат бо коррупсия дар ҶТ барои солҳои 2013-2020-ро сармашқи кори худ қарор хоҳанд дод. Аз ҷумла, мудири кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ, дотсент Сафарзода А. И. зимни

баромади худ тадбирҳои андешидаи садорати факултетро дар ин самт дастпирӣ намуда, ҳамаи иштирокчиёро барои роҳ наоддан ба кирдорҳои хусусияти коррупсионидошта даъват намуд. Дар маҷмӯъ кулли иштирокчиён ҷамъомади мазкурро самаранок арзёбӣ карда, онро қадами муҳиме ҷиҳати дар амал татбиқ намудани Стратегияи миллии муқовимат бо коррупсия дар ҶТ барои солҳои 2013-2020 ҳисобиданд.

РУШДИ ИЛМИ КРИМИНАЛИСТИКА

Таърихи 26-уми майи соли 2016 дар факултети ҳуқуқшиносии ДМТ конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Нақши илмҳои криминалистика ва фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ дар пешбурди тафтиши ҷиноят» бо иштироки доираи васеи омӯзгорон, олимон, кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, намоёндогони васоити ахбори омма баргузор гардид. Ҷаласаро бо сухани ифтитоҳӣ декани факултети ҳуқуқшиносӣ, номзади илмҳои ҳуқуқ, дотсент Раҳмон Д.С. оғоз карда, ба ҳозирин дар хусуси зарурат ва аҳамияти баргузори конференсияи мазкур гузориш дод. Аз ҷумла, иброз намуд, ки баъд аз таъсиси кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судӣ соҳаи мазкур рушд намуда, конференсияи мазкур низ далели гуфтаҳои болоанд.

Ҳамчунин дар кори конференсияи намоёндаи раёсати донишгоҳ, дотсент Рустам Наботӣ вобаста ба мубрамияти соҳаи мазкур андешаашро иброз намуд. Сипас, аз рӯи рӯзномаи барномаи мизи мудаввар маърузаҳои иштирокчиён - Назаров Аваз Қувватович н.и.х., дотсент, мудири кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи

судии факултети ҳуқуқшиносии ДМТ дар мавзӯи «Дақтилоскопияи криминалистӣ ва нақши он дар муайян кардани шахсияти ҷабрида ва гумонбаршуда», Ямоқова Зумрад Дадаҷоновна дотсенти кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судӣ дар мавзӯи «Заключенные эксперты как вид доказательств», Алиев Бахтиёр Маҳарамович муовини сардори шуъбаи тафтишотии Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавзӯи «Истифодаи техникаи криминалистӣ ҳангоми гузаронидани чорабиниҳои оперативӣ-ҷустуҷӯӣ ва амалҳои тафтишӣ», Маҳмудов Изатулло Тешаевич дотсент, мудири кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокуратури факултети ҳуқуқшиносии ДМТ дар мавзӯи «Назорати прокуратураи ҷамҷун омили муҳими таъмини қонуният дар фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ», Юлдашев Рифат Раҳматҷонович дотсенти кафедраи мурофиаи ҷиноятӣ Академияи ВКД ҶТ дар мавзӯи: «Роль уголовного процесса и оперативно- розыскной деятельности в раскрытии и расследовании преступлений», Шарипов Тақдиршо Шарифович

профессори кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ факултети ҳуқуқшиносии ДМТ дар мавзӯи «Расонидани зарар ба манфиатҳои қонун ҳифзшаванда дар натиҷаи ФОҶ ҳамчун ҳолати истисноқунандаи ҷиноят», Раҷабов Абдумажид Самадович полковники адлия, сардори кафедраи фанҳои ҳуқуқи Мактаби олии Кумитаи давлатии амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавзӯи «Муоинаи ҷойи ҳодиса ҳамчун амалиёти таъҷилӣ-тафтишотӣ, тактика ва принципҳои гузаронидани он», Усмонов Аҳадҷон Раҳматуллоевич сардори шуъбаи экспертизаи судӣ ва техникаи-нақлиёти Маркази ҷумҳуриявии экспертизаи судӣ ва криминалистии назди Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавзӯи «Экспертизаи автотехникӣ», Абдуллоев Мирзо Муллоевич н.и.ф., полковник, муовини сардори Донишқадаи тақмили ихтисоси Хадамоти гумруки назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавзӯи «Нақши фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ дар ошкор намудани ҷиноятҳои соҳаи мақомоти гумрук», Обидов Раҳим Мансурҷонович муовини сардори Маркази ҷумҳуриявии экспертизаи судӣ ва криминалистии назди Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавзӯи «Экспертизаи давлатии судӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва рушди минбаъдаи он», Орифҷонов Илҳомҷон Тоирҷонович эксперти калони раёсати ташхиси-криминалистии ВКД ҶТ дар мавзӯи «Криминалистические учеты и их использование в раскрытии и расследовании преступлений», Абдуллоев Шамсулло Саъдуллоевич муфаттиши калони Раёсати тафтишотии Кумитаи давлатии амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавзӯи «Тактика ва пешбурди амали тафтишотии азназаргуза-

ронӣ», Хоҷаева Наргис Балаҷоновна муаллимаи калони кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокуратури факултети ҳуқуқшиносии ДМТ дар мавзӯи «Натиҷаҳои фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ дар мурофиаи судии ҷиноятӣ», Абдуллоев Парвиз Саъдуллоевич дотсенти кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокуратури факултети ҳуқуқшиносии ДМТ дар мавзӯи «Масоили тафтиши ҷиноятҳои хусусияти экстремистии қанбаи байналхалқӣ дошта», Авзалов Ардашер Хайруллоевич ассистенти кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокуратури факултети ҳуқуқшиносии ДМТ дар мавзӯи «Нақши фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ дар тафтиши ҷиноятҳои хусусияти коррупсионӣ дошта», Негматов Баҳодур Сафарович ассистенти кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокуратури факултети ҳуқуқшиносии ДМТ дар мавзӯи «Шартҳои тафтиши соддакардашудаи судӣ мувофиқи Кодекси мурофиаи ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон», Давлатов Диловар Давлатович ассистенти кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судии факултети ҳуқуқшиносии ДМТ дар мавзӯи «Усули тафтиши чи-

ноятӣ қаллобӣ», Давлатов Бахтиёр Саидқабарович ассистенти кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судии факултети ҳуқуқшиносии ДМТ дар мавзӯи «Асосҳои психологӣи пурсиш», Холиқов Шералӣ Лоиқович ассистенти кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ факултети ҳуқуқшиносии ДМТ дар мавзӯи «Маҳақҳои криминалистӣ-тиббии муайян кардани зарари вазнин ба саломатӣ» шунда шуданд. Баромадкунандагон мазмуну моҳияти маърузаҳои хешро шарҳ доданд.

Оид ба маърузаҳои қироатшуда саволу ҷавоб ва музокираҳои тӯлонӣ сурат гирифтанд. Мавриди зикри хос аст, ки аксарияти иштирокдорони мизи мудаввар фурсати муносибро истифода намуда, андешаю назари хешро оид ба паҳлуҳои мухталифи масъалаҳои баррасишуда баён намуданд. Дар маҷмӯъ, кулли иштирокдорон аз конференсияи баргузоргардида пуштибонӣ намуда, онро нишоннаи рушди илми криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судӣ дар мамлакат арзёбӣ намуданд.

МАЪЛУМОТИ КМИР

дар бораи натиҷаи раӢйпурсии умумихалқӣ оид ба “Тағйиру иловаҳо ба Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон”, ки 22-юми майи соли 2016 баргузор гардид

Комиссияи марказии интихобот ва раӢйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо риояи қонунгузорӣ ва қарорҳои дахлдор дар ҷумҳурӣ 68 ҳавзаи раӢйпурсӣ таъсис дода, ҳайати онҳоро тасдиқ кард. Дар ҳайати ин комиссияҳо намоёндагони ҳизбҳои сиёсии расман дар ҷумҳурӣ амалкунанда, кормандони соҳаи маориф, тандурустӣ, фарҳанг, ташкилотҳои ғайридавлатӣ, собиқадорони меҳнат, раисон ва шахсонӣ обрӯманди маҳаллаҳо фаъолият карданд.

Ҳамчунин дар раӢйпурсӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонун аз ҷониби комиссияҳои ҳавзавӣ 3239 участкаи раӢйпурсӣ таъсис дода шуд. Илова бар он дар 29 давлати хориҷӣ 36 участкаи раӢйпурсӣ фаъолият кард.

Ба рӯйхати овоздиҳандагон 4 430 116 нафар, ки ҳуқуқи иштирок карданро дар раӢйпурсӣ доштанд, дохил шуда буданд.

Дар бюллетенҳои овоздиҳӣ як савол сабт гардида буд: “Оё Шумо тағйиру иловаҳоро ба Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул мекунед?”

Дар овоздиҳӣ 4059422 нафар шаҳрванд ва ё 92 % иштирок карданд. Аз ин шумора 3 834 862 нафар ва ё 94,5 % ба тарафдори “Тағйиру иловаҳо ба Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон”, 134 877 ва ё 3,3 % ба муқобили он овоз доданд. Шумораи бюллетенҳое, ки беэтибор доништа шуданд, 89 683 ва ё 2,2 % буд.

Ба комиссияҳои раӢйпурсӣ ва судҳои ҷумҳурӣ вобаста ба омодагӣ ва баргузори раӢйпурсии умумихалқӣ ягон муроҷиат ё арзу шикоят ворид нагардидааст.

Аз ин рӯ, қарор дар бораи дохил намудани “Тағйи-

иру иловаҳо ба Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон” қабулгардида ҳисобида шуд.

Раиси Комиссияи марказии интихобот ва раӢйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Б. ХУДОЁРЗОДА
Шаҳри Душанбе, 25 майи соли 2016

ТАҒЙИРУ ИЛОВАҲО БА КОНСТИТУТСИЯИ (САРҚОНУНИ) ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

1. Аз ном ва матни Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон калимаи «(Сарқонуни)» хориҷ карда шавад.

2. Дар моддаи 1:
- қисми дуюм бо мазмуни зерин илова карда шавад:
«Шакли идораи Ҷумҳурии Тоҷикистон президентӣ мебошад.»;

- қисми дуюм ва сеюм мувофиқан қисми сеюм ва чорум ҳисобида шаванд.

3. Қисми якуми моддаи 5 дар таҳрири зерин ифода карда шавад: «Инсон, ҳуқуқ ва озодиҳои ӯ арзиши олии мебошанд.».

4. Дар қисми чоруми моддаи 7 калимаҳои «марзиви маъмуриро» ба калимаҳои «маъмурию ҳудудиро» иваз карда шаванд.

5. Дар моддаи 8:
- дар қисми чорум калимаи «Ташкилотҳои» ба калимаи «Иттиҳодияҳои» иваз карда шавад;

- қисми шашум бо мазмуни зерин илова карда шавад:

«Дар Тоҷикистон фаъолияти ҳизбҳои сиёсии дигар давлатҳо, таъсиси

ҳизбҳои хусусияти миллӣ ва динидошта, инчунин маблағгузори ҳизбҳои сиёсӣ аз ҷониби давлатҳо ва созмонҳои хориҷӣ, шахсонӣ ҳуқуқӣ ва шаҳрвандони хориҷӣ манъ аст.».

6. Дар моддаи 14:
- дар қисми дуюм калимаҳои «маҳаллӣ ва мақомоти худидоракунии маҳаллиро» ба калимаҳои «мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва худидоракуниро» иваз карда шаванд;

- дар қисми сеюм калимаҳои «ҳуқуқ ва озодиҳои шаҳрванд» ва «сохти конститутсионӣ» мувофиқан ба калимаҳои «ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд» ва «асосҳои сохтори конститутсионӣ, амнияти давлат, мудофияи мамлакат, ахлоқи ҷомеа, сиҳати аҳоли» иваз карда шаванд.

7. Дар моддаи 15:
- қисми якум дар таҳрири зерин ифода карда шаванд:

«Шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон шахсе ҳисоб меёбад, ки дар рӯзи қабули Конститутсияи шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон буд ё мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ё шартномаҳои байналмилалӣ Тоҷикистон шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро соҳиб шуда бошад.»;

- дар қисми дуюм пайвандаки «ва» ба пайвандаки «ё» иваз карда шаванд;

- қисми сеюм дар таҳрири зерин ифода карда шаванд:

«Тартиби соҳиб шудан ва қатъ гардидани шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро қонуни конститутсионӣ танзим менамояд.».

8. Дар қисми дуюми моддаи 16 калимаи «эълоншуда» ба калимаи «муқарраргардида» иваз карда шавад.

9. Дар қисми якуми моддаи 18 калимаҳои «ҳаққи зиндагӣ» ба калимаҳои «ҳуқуқ ба ҳаёт» иваз карда шаванд.

10. Дар қисми дуюми моддаи 20 калимаи «чиноӣ» ба калимаи «чиноӣ» иваз карда шавад.

11. Дар қисми чоруми моддаи 27 калимаи «Шахсоне» ба калимаи «Шаҳрвандоне» иваз карда шавад.

12. Ҷумлаи дуюми қисми якуми моддаи 28 дар таҳрири зерин ифода карда шавад: «Шаҳрванд ҳуқуқ дорад дар ташкили ҳизбҳои сиёсӣ, иттифоқҳои касаба ва дигар иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ иштирок намояд, ихтиёран ба онҳо дохил ва аз онҳо хориҷ гардад.».

13. Ба қисми сеюми моддаи 32 баъд аз калимаҳои «ҳизбҳои сиёсӣ» аломати «.» ва калимаҳои «дигар шахсонӣ ҳуқуқӣ» илова карда шаванд.

14. Қисми дуюми моддаи 34 дар таҳрири зерин ифода карда шавад:

«Падару модар барои таълиму тарбияи фарзандон ва фарзандони болиғу қобили меҳнат барои нигоҳубин ва таъминоти иҷтимоии падару модар масъул мебошанд.».

15. Дар моддаи 37 калимаи «пулӣ» ба калимаи «пардохтшаванда» иваз карда шавад.

16. Дар қисми якуми моддаи 38 калимаи «туризм» ба калимаи «сайёҳӣ» иваз карда шаванд.

17. Дар моддаи 40:
- дар қисми якум калимаи «ҷамъият» ба калимаи «ҷомеа» иваз карда шавад;

- дар қисми сеюм калимаи «дар» ба калимаи «таҳти» иваз карда шавад.

18. Дар қисми якуми моддаи 45 калимаҳои «Додани» ва «вазифаи ҳар кас мебошад» мувофиқан ба

калимаҳои «Супоридани» ва «ҳатмист» иваз карда шаванд.

19. Дар моддаи 49:
- ҷумлаи сеюми қисми якум дар таҳрири зерин ифода карда шавад: «Вакили Маҷлиси намояндагон шахсе интихоб шуда метавонад, ки танҳо шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошад ва синни ӯ аз 30 кам набуда, дорои таҳсилоти олии бошад.»;

- қисми панҷум дар таҳрири зерин ифода карда шавад:

«Узви Маҷлиси миллӣ шахсе интихоб ё таъин шуда метавонад, ки танҳо шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошад ва синни ӯ аз 30 кам набуда, дорои таҳсилоти олии бошад.»;

- қисми ҳафтум бо мазмуни зерин илова карда шавад:

«Узви Маҷлиси миллӣ ва вакили Маҷлиси намояндагон баъди интихоб ё таъин шудан дар иҷлосияи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон ба халқи Тоҷикистон савганд ёд мекунанд.»;

- қисми ҳафтум қисми ҳаштум ҳисобида шуда, дар таҳрири зерин ифода карда шавад:

«Шумораи аъзои Маҷлиси миллӣ ва вакилони Маҷлиси намояндагон, тартиби интихоб ё таъин гардидани онҳоро қонуни конститутсионӣ муайян менамояд.».

20. Дар қисми сеюми моддаи 51 калимаҳои «ба қувваи қонунӣ даромадани ҳукми айбдоркунии суд, қатъи шаҳрвандӣ» ба калимаҳои «эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукми айбдоркунандаи суд, қатъи шаҳрвандӣ, соҳиб шудан ба шаҳрвандии давлати дигар» иваз карда шаванд.

21. Дар банди 1 қисми якуми моддаи 56 кали-

маҳои «марзиву маъмурӣ» ба калимаҳои «маъмурию ҳудудӣ» иваз карда шаванд.

22. Дар моддаи 61:

- дар қисми дуюм калимаҳои «аз се ду» ба калимаҳои «аз чор се» иваз карда шаванд;

- қисми сеюм дар таҳрири зерин ифода карда шаванд:

«Тафсири Конститутсияро тибқи тартиби мазкур Маҷлиси намояндагон дар шакли қонуни конституционӣ қабул намуда, Маҷлиси миллӣ онро ҷонибдорӣ менамояд.»

23. Дар қисми дуюми моддаи 64 калимаи «қарордодҳои» ба калимаи «шартномаҳои» иваз карда шаванд.

24. Дар моддаи 65:

- қисми дуюм дар таҳрири зерин ифода карда шаванд:

«Шахсе ба номзадии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод шуда метавонад, ки танҳо шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошад, синни ӯ аз 30 кам набуда, дорои таҳсилоти олии бошад, забони давлатиро донанд ва дар ҳудуди ҷумҳурӣ на камтар аз 10 соли охир истиқомат дошта бошад.»;

- қисми панҷум бо мазмуни зерин илова карда шаванд:

«Маҳдудияти дар қисми чоруми ҳамин модда пешбинигардида нисбат ба Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат татбиқ намегардад. Вазъи ҳуқуқӣ ва ваколатҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллатро қонуни конституционӣ муайян мекунад.»

25. Дар моддаи 69:

- дар банди 7 калимаҳои «ба тасдиқи» ба калимаҳои «барои тасдиқи ба» иваз карда шаванд;

- банди 12 хориҷ карда шаванд;

- аз банди 13 калимаҳои «бо пешниҳоди Шӯрои адлия» хориҷ карда шаванд;

- дар банди 18 калимаи «қарордодҳои» ба калимаи «шартномаҳои» иваз карда шаванд;

- бандҳои 13-30 мувофиқан бандҳои 12-29 ҳисобида шаванд.

26. Ба моддаи 71 қисми панҷум бо мазмуни зерин илова карда шаванд:

«Таъминоти иҷтимоӣ, хизматрасонӣ ва муҳофизати Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистонро қонуни конституционӣ танзим менамояд.»

27. Дар моддаи 73:

- қисми сеюм бо мазмуни зерин илова карда шаванд:

«Аъзои Ҳукумат баъди аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъин шудан ва тасдиқ гардидани фармон дар ҷаласаи яқояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон савганд ёд мекунанд.»;

- қисми сеюм қисми чорум ҳисобида шуда, баъд аз калимаҳои «Аъзои Ҳукумат» калимаҳои «бояд танҳо шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошанд ва онҳо» илова карда шаванд.

28. Дар қисми якуми моддаи 74 калимаи «қаламрави» ба калимаи «ҳудуди» иваз карда шаванд.

29. Номи боби шашум дар таҳрири зерин ифода карда шаванд:

«МАҚОМОТИ МАҲАЛЛИИ ҲОКИМИЯТИ ДАВЛАТӢ ВА ХУДИДОРАКУНӢ».

30. Дар моддаи 76 калимаҳои «Ҳокимияти маҳаллӣ» ба калимаҳои «Мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ» иваз карда шаванд.

31. Дар моддаи 78:

- қисми якум дар таҳрири зерин ифода карда шаванд:

«Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатиро раиси вилоят, шаҳр ва ноҳия роҳбарӣ менамояд.»;

- дар қисми дуюм калимаи «марзӣ» ба калимаи «ҳудудӣ» иваз карда шаванд;

- дар қисми панҷум калимаҳои «мақомоти ҳокимияти маҳаллиро» ба калимаҳои «мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатиро» иваз карда шаванд;

- дар қисми шашум калимаи «ҷамоат» ба калимаи «Ҷамоат» иваз карда шаванд.

32. Дар қисми якуми моддаи 79 калимаи «қаламрав» ба калимаи «ҳудуд» иваз карда шаванд.

33. Дар моддаи 84:

- дар қисми сеюм калимаҳои «Тарзи ташкил» ба калимаҳои «Тартиби таъсис, ташкил» иваз карда шаванд;

- дар қисми панҷум калимаи «Ташкили» ба калимаи «Таъсиси» иваз карда шаванд.

34. Моддаи 85 дар таҳрири зерин ифода карда шаванд:

«Моддаи 85. Ба вазифаи судьяҳои Суди Олӣ, Суди Олии иқтисодӣ, судҳои Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоят ва шаҳри Душанбе шахсе интихоб ё таъин мешавад, ки танҳо шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошад, дорои таҳсилоти олии ҳуқуқшиносӣ буда, синни ӯ аз 30 кам набошад ва ҳадди ақал 5 сол собиқаи кории судьягӣ дошта бошад.

Ба вазифаи судьяҳои судҳои шаҳр ва ноҳия, суди ҳарбӣ, судҳои иқтисодии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоят ва шаҳри Душанбе шахсе таъин мешавад, ки танҳо шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошад, дорои таҳсилоти олии ҳуқуқшиносӣ буда, синни ӯ аз 25 кам набошад ва ҳадди ақал 3 сол собиқаи кории касбӣ дошта бошад. Синни ниҳоии дар вазифаи судья фаъолият намуданро қонуни конституционӣ муайян менамояд.

Шахсе, ки бори аввал ба вазифаи судья таъин шудааст, дар вазъияти тантанавӣ савганд ёд мекунад.»

35. Дар моддаи 86 калимаҳои «бо пешниҳоди Шӯрои адлия» ба калимаҳои «бо тартиби муқарраркардаи қонуни конституционӣ» иваз карда шаванд.

36. Дар моддаи 89:

- қисми дуюм дар таҳрири зерин ифода карда шаванд:

«Ба вазифаи судьяи Суди конституционӣ шахсе интихоб мешавад, ки танҳо шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошад, дорои таҳсилоти олии ҳуқуқшиносӣ буда, синни ӯ аз 30 кам набошад

ва ҳадди ақал 7 сол собиқаи кории касбӣ дошта бошад. Синни ниҳоии дар вазифаи судьяи Суди конституционӣ фаъолият намуданро қонуни конституционӣ муайян менамояд.»;

- қисми сеюм бо мазмуни зерин илова карда шаванд:

«Шахсе, ки бори аввал ба вазифаи судьяи Суди конституционӣ интихоб шудааст, дар иҷлосияи Маҷлиси миллӣ савганд ёд мекунад.»;

- қисми сеюм қисми чорум ҳисобида шуда, ба банди 1) баъд аз калимаи «санадҳои» калимаи «меъёри» илова карда шуда, калимаи «қарордодҳои» ба калимаи «шартномаҳои» иваз карда шаванд;

- қисми чорум қисми панҷум ҳисобида шаванд.

37. Дар моддаи 91 калимаи «ҷиноятӣ» иваз карда шаванд.

38. Дар моддаи 93 калимаи «қаламрави» ба калимаи «ҳудуди» иваз карда шаванд.

39. Дар тамоми матни Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон калимаи «ҳақ» ба калимаи «ҳуқуқ» иваз карда шаванд.

40. Дар МУҚАРРАРОТИ ИНТИҚОЛӢ:

- қисми 4 дар таҳрири зерин ифода карда шаванд:

«4. Аъзои Маҷлиси миллӣ, вакилони Маҷлиси намояндагон ва аъзои Ҳукумат баъд аз эътибори ҳуқуқӣ пайдо кардани «Тағйиру иловаҳо ба Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон» бо тартиби муқаррарнамудаи Конститутсия ва қонунҳои Конституционӣ савганд ёд мекунанд.»

ТАТБИҚИ БОМАРОМИ ҚОНУН

(дар партави 5-солагии Қонуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд»)

Дар замони муосир ниЗОМИ ҳуқуқи ҳар як давлат пеш аз ҳама аз рӯи қонунгузориаш баҳо дода мешавад. Дар ин раванд қонунҳои миллӣ нақши муассир дошта, дар муаррифии сатҳи касбияти мақоми қонунгузор ва рушди демократия дар давлат мақоми арзандадоранд. Парлумони ҶТ теъдоди зиёди қонунҳои миллиро қабул кардааст, ки миёни онҳо Қонуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» махсус арзёбӣ мегардад. Қонуни мазкур 2-юми августи соли 2011 қабул гардида, мақсади асосиаш тарбияи фарзанд дар рӯҳияи инсондӯстӣ, ифтихори ватандорӣ, эҳтироми арзишҳои миллӣ, умумибашарӣ ва фарҳангӣ, инчунин ҳифзи ҳуқуқи манфиатҳои ӯ мешавад. Имсол аз қабул гардидани қонун 5 сол сипарӣ мегардад. Аз ин рӯ, баъзе омор вобаста ба иҷрои Қонуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» пешкаши хонандаи заки мешавад.

Дар ин муҳлат дар ҳаёти Раёсати кафолатҳои ҳуқуқи инсони Дастгоҳи иҷроияи Президенти ҶТ шуъбаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдак ташкил карда шуд, ки назорати иҷрои Қонуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба таълиму тарбияи кӯдак зерин назорати шуъбаи мазкур қарор дорад.

Вобаста ба иҷрои қонуни мазкур дар тамоми мақомот ва муассисаҳои давлатӣ нақша-чорабиниҳо таҳия карда шуда, иҷрои бандҳои онҳо бомаром идома дорад. Аз ҳисоботи вазорати идораҳои дахлдор, инчунин мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ бармеояд, ки баҳри иҷрои Қонуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» аз ҷониби онҳо корҳои муайян ба сомони расонида шудааст. Дар робита ба амалишавии қонун мазкур нақши асосӣ ба Вазорати маориф ва илми ҶТ ва муассисаҳои ин соҳа гузошта шудааст. Ин сохтор ҳамчун амаликунандаи сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф, хусусан дар тарбияи насли наврас фаъолияти назорати идораҳо ва мақомоти марбутаро ҳамроҳ сохта, корҳои назаррасро ба анҷом расониданд.

Барои муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, ибтидоӣ, миёна ва олии касбӣ ҷиҳа-

ти иҷрои талаботи Қонуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» дастурҳо ва роҳнамоҳо таҳия гардида, дар китобҳои дарсӣ барои муассисаҳои таҳсилоти умумӣ мавзӯҳои тарбиявӣ дохил карда шуданд. Ҳамчунин омӯзиши Қонуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи

фарзанд» ба барномаи таълимии Донишқадаи ҷумҳуриявии такмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф ва филиалҳои он ворид карда шуда, вобаста ба талаботи бобҳои алоҳидаи он курсу семинарҳои омӯзишӣ ташкил карда шуданд.

Дар Вазорати маориф ва илми ҶТ, раёсат ва шуъбаҳои маорифи вилоят ва шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурий комиссияҳои доимоамалкунанда «Оид ба татбиқи Қонуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» ташкил карда шуданд, ки ба ҳаёти онҳо омӯзгорон, падару модар, аҳли ҷамоатчиӣ ва ташкилоту идораҳои марбута дохиланд.

Баҳри пешгирӣ намудани ҷинояткорӣ, хотима додан ба амалҳои номатлуб миёни кӯдакону наврасон Вазорати маориф ва илми ҶТ дар ҳамкорӣ бо Вазорати корҳои дохилии ҶТ, Прокуратураи генералии ҶТ, Вазорати адлияи ҶТ, Маркази миллии қонунгузори назди Президенти ҶТ ва дигар мақомоти ҳифзи ҳуқуқ воҳӯриҳо ва чорабиниҳои муштаракро доир намуда, тарғибу ташвиқи қонунгузори ҶТ дар ин самт пайваста ба роҳ монда шудааст.

Тарғибу ташвиқи тарзи ҳаёти солим, пешгирии ҳолатҳои нангин, одамрабӣ, нагаравидан ба ҳизбу ҳаракатҳои динӣ-экстремистӣ, пешгирии ҷиноятҳои вазнин тавассути дарсҳои тарбиявӣ, машғулиятҳои берунамактабӣ ва берунасинфӣ

ба роҳ монда шуда, нақшаи чорабиниҳои яқояи муассисаҳои таҳсилоти умумӣ бо шуъбаҳои корҳои дохилӣ дар робита ба гузаронидани воҳӯрию суҳбатҳо ва чорабиниҳои гуногуни тарбиявӣ таҳия ва тасдиқ шудааст.

Дар соли 2015 нисбат ба солҳои гузашта ба таҳсил фаро гирифтани кӯдакону наврасон беҳтар гардида,

визиони кӯдакону наврасон «Баҳористон», Муассисаҳои давлатии телевизиони «Сафина», «Синамо», «Варзиш» барномаҳои махсуси тарбиявӣ таҳия карда шуда, омӯзгорону хонандагон ва намоёндагон кумитаҳои падару модарон дар ин барномаҳо доимо ширкат меварзанд.

Дар соли 2015 барои иҷрои босамари талаботи Қонуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» корҳои назаррас ба анҷом расонида шуда бошад ҳам, вале ба ин нигоҳ накарда, ҳоло ҳам аз ҷониби баъзе падару модарон масъалаҳои садди роҳ шудан ва аз таҳсил дур мондани фарзанд, бегуноҳии нисбати тарбияи онҳо ва ба корҳои маҷбурӣ ҷалб намудани фарзандон дида мешавад. Тибқи ахбори пешниҳоднамудаи Вазорати корҳои дохилии ҶТ дар соли 2015 бо моддаи 90 Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии ҶТ нисбати 3201 нафар (соли 2014 6338 нафар) падару модарон дар ҷумҳурий протоколҳои маъмурий тартиб дода шуда, ба маблағи 275590 сомони ҷарима карда шудааст. Дар ҷумҳурий дар 12 моҳи соли 2015 742 ҷиноят (соли 2014 800 ҷиноят) ба қайд гирифта шуд, ки 58 ҳолат ё 7,2 % камшавӣ ба назар мерасад.

Бо назардошти нақш ва аҳамияти Қонуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» пеш аз ҳама дар ташвиқи тарғиби тарзи ҳаёти солим, тарбияи насли наврас дар рӯҳияи одобу ахлоқи ҳамида, ватандӯстиву ватанпарастӣ, арҷ гузоштан ба арзишҳои миллӣ, ташвиқи тарзи зиндагии дунявӣ, аз байн бурдани тамолиҳои бегонапарастӣ, тақлид ба фарҳанг ва либоспӯшии ғайр, гирифтани пеши роҳи шомилшавии ҷавонон ба ҳаракату созмонҳои террористӣ ва экстремистӣ, инчунин дар пешгирии ҳуқуқвайронкунии ва ҷинояткорӣ дар байни ноболигон ва ҷавонон таъмини иҷрои меъёрҳои Қонуни мазкур таҳти назорати ҳамарӯзаи мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, махсусан прокуратура ва милитсия қарор дода шуда, дар ин замина корҳои муайян ба сомони расонида шуданд.

Дар самти баргардонидани ҷавонон аз таҳсил дар мактабҳои динии мамлакатҳои хориҷи кишвар низ корҳои муайян ба анҷом расонида шуда, ҳоло аз 1247 нафар ҷавонон 1168 нафар

Чаҳонгир
САЪДИЗОДА

ба ватан баргашта, ба таҳсилу кор ва шуғли муайян фаро гирифта шудаанд. Ҷиҳати баргардонидани 79 нафар ҷавонони дигар чораҷӯӣ ва ташкили корҳои фаҳмондадихӣ бо падару модарони онҳо ҷараён дорад.

Дар яқоягӣ бо мақомоти судӣ, прокуратура, милитсия ва дигар мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, бахшҳои ҷавонон, варзиш ва сайёҳӣ, бахши занон ва оила дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва донишгоҳҳо ҷамъомадҳои баргузор гардида, бо падару модарон, хонандагон синфҳои болоӣ ва донишҷӯён пайваста суҳбату воҳӯриҳо гузаронида мешавад.

Ҷиҳати пешгирии қонунвайронкунии дар байни хонандагон ва донишҷӯён чорабиниҳои аҳамияти тарбиявидоста, аз қабил мусобиқаҳои варзишӣ, конференсия, маҳфил, мизҳои мудаввар доир карда шуда, вақти холигии онҳо самаранок истифода карда мешавад.

Дар факултети ҳуқуқшиносии ДМТ ҷиҳати иҷрои талаботи Қонуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» нақша-чорабиниҳо тартиб дода шуда, пайваста корҳои тарбиявӣ миёни донишҷӯён бурда мешавад. Ҷунончи дар факултет Шӯрои сарпарастон амал мекунад, ки ба ҳар як гурӯҳи академӣ 1 сарпараст аз ҳисоби устодони факултет рост меояд. Дарсҳои тарбиявӣ дар ҷадвали дарсӣ дохил буда, ҳар ҳафта як маротиба доир карда мешавад. Ҳар як сарпараст нақшаи кори тарбиявӣ тартиб дода, он аз ҷониби раиси Шӯрои сарпарастон тасдиқ карда мешавад. Ҳамзамон пайваста ҷаласаҳои падару модарони донишҷӯён даъват карда мешавад, ки дар самти иҷрои бандҳои Қонуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» гоҳҳои устувор хоҳад гузошт.

Айни замон тарбияи дурусти насли наврас ва ҷавонон ба яке аз мушкилиҳои асосии давлатҳои дунё табдил ёфтааст. Аз ин рӯ, таҷрибаи қонунофаринии ҶТ-ро дар ин самт мавриди омӯзиш ва истифода қарор дода истодаанд, ки гувоҳи рушди қонунгузори миллии мо дар даврони истиқлолият аст.

СОҲИБКОРИИ ХУРД – ОМИЛИ РУШДИ ИҚТИСОДИЁТ

Давлат ва Ҳукумати кишвар таъмин намудани пешрафти соҳаи соҳибкориро яке аз самтҳои муҳимми фаъолияти худ қарор дода, барои дастгирии соҳибкорон, таъмини шароити мусоиди ташаккули соҳа тавассути муқаррар кардани имтиёзҳои мухталиф дар соҳаи андозбандӣ, пардохти боҷи гумрукӣ, қорӣ намудани мораторий барои санҷиши фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ тамоми чораҳои заруриро амалӣ месозад.

ЭМОМАЛӢ РАҲМОН

Фароҳам овардани шароити мусоид чӣхати рушди соҳибкорӣ яке аз омилҳои муҳими инкишофи бахши иқтисодии кишвар мебошад. Рушди соҳибкорӣ дар айни замон омилҳои муҳимтарини болоравии сатҳи иқтисодиёт аст, ки ба андозаи зиёд ба хоҳиши камбизоатӣ ва болоравии сатҳи зиндагии аҳолии мусоидат мекунад. Имрӯз давлат чӣхати рушди соҳибкорӣ заминаи хеле мусоид фароҳам оварда, ба ҳар фарди Тоҷикистон имкон медиҳад, ки дар ин бахш собиткорона фаъолият намоянд. Далели чунин гуфтаҳо қабули Қонуни ҶТ «Дар бораи Ҳимоя ва дастгирии давлатии соҳибкорӣ» аз 26 июли соли 2014, мебошад, ки мақсад аз қабули қонуни мазкур муайян намудани субъектҳои фаъолияти соҳибкорӣ, Ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии онҳо, тартиби бақайдгирии онҳо, Ҳимоя ва дастгирии давлатии фаъолияти соҳибкорӣ, ҷавобгарӣ барои монеаи ғайриқонунии ба фаъолияти соҳибкорӣ шудан мебошад.

Ҳуқуқ ба фаъолияти иқтисодӣ ва соҳибкорӣ ҳуқуқи субъективӣ соҳибкорон маҳсуб меёбад. Он хусусияти ягона дошта, ба салоҳиятҳои алоҳида ҷудо намешавад. Муҳтавои ин ҳуқуқро таъсиси ҳама шаклҳои ташкилию ҳуқуқии ташкилотҳо ва соҳибкории инфиродӣ ташкил мекунад, ки онҳо ба қонунгузори амалкунанда муҳолифат надоранд, аз ҷумла: иштирок бо молу мулки худ дар фаъолияти дигар субъектҳо; муқаррар намудани нарх ва нархномаҳо (тарифҳо) ба маҳсулот (кор, хизматрасонӣ); кушодани суратҳисобҳои бонкӣ; тақсироти озодонаи фоида (даромад); гирифтани ҳар намуд даромади шахсии аз чӣхати андоза номаҳдуд ва ғ.

Фаъолияти соҳибкорӣ тибқи қ. 2, м. 5 Қонуни ҶТ «Дар бораи Ҳимоя ва дастгирии

давлатии соҳибкорӣ» дар намудҳои зерин ба амал бароварда мешавад: соҳибкории хурд; соҳибкории миёна; соҳибкории калон.

Ба субъектҳои соҳибкории хурд соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқие мансубанд, ки гардиши маблағи онҳо дар як сол то 500 000 (панҷсад ҳазор) сомонӣ аст. Бояд қайд намуд, ки ба субъектҳои соҳибкории хурд соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқие, ки ба фаъолияти истеҳсоли молҳои зераксизӣ, таҳвили алюминийи аввалия, фаъолияти бонкӣ ва сугуртавӣ, фаъолияти вобаста ба идоракунии фондҳои сармоягузорӣ, фаъолияти касбӣ дар бозори қоғазҳои қиматнок машғуланд, мансуб нестанд.

Дар байни ин намудҳои фаъолият соҳибкории хурд мавқеи назаррасро ишғол намуда, бахши тезинкишофёбтарини соҳаи иқтисодиёти ҶТ ба ҳисоб меравад. Ҳамин аст, ки яке аз принципҳои асосии Ҳимоя ва дастгирии давлатии соҳибкорӣ дар ҶТ ин принципи афзалияти рушди соҳибкории хурд ва миёна мебошад. Давлат имрӯз барои рушду раванқи ин шакли фаъолияти соҳибкорӣ диққати махсус медиҳад.

Инро бештар як намуди машғулияти оммавӣ гуфтан мумкин аст, чунки қисмати зиёди аҳолиро ба худ ҷалб намудааст ва тезинкишофёбтарин шакли фаъолият мебошад, ки пойсутуни функцияҳои амнияти иқтисодӣ, таъминшавии аҳоли бо ҷойи кор, ғанигардонандаи бучети давлатӣ баҳри амалигардонии сиёсати он ба шумор меравад.

Дар иқтисодиёти бозори муосир соҳибкории хурд унсурҳои калидии мусоидаткунанда, ташкилкунанда ва танзимкунандаи механизми бозори иҷтимоӣ, таъминкунандаи рақобати солим баҳри устуворона пешрафтани соҳаи иқтисодиёт

ба ҳисоб меравад. Маънии иқтисодӣ-иҷтимоӣ доштани соҳибкории хурд аз таҷрибаи саноатии кишварҳои пешрафта ба монанди ШМА, Британияи Кабир, Олмон, Фаронса ва дигарҳо бармеояд, ки иқтисоди онҳо дар баробари пешравиашон аз рӯи нишондодҳои чашмрас, инчунин дар баъзе ҳолатҳо сатҳи роҳбарикунандаи асосии иқтисодиёти ҷаҳонро ишғол менамоянд.

Имрӯз соҳибкории хурд дар иқтисодиёти давлатҳои пешрафта нақши муҳимро мебозад, аз ҷумла қисмати асосии маҷмӯи маҳсулоти дохилии бисёри давлатҳои саноатии мутараққиро корхонаҳои хурд истеҳсол мекунанд, ба монанди: 70%-и ММД кишварҳои Иттиҳоди Аврупо, 61%-ро дар Япония, 40%-ро дар ИМА), аз чӣхати дар сатҳи баланд ба кор фаро гирифтани аҳолиро бошад: (дар миёни кишварҳои Иттиҳоди Аврупо 72%, дар Япония 78%, дар Куриёи Шимолӣ 75.3%, дар Италия 73% ва дар Фаронсаю ИМА бошад 54%-ро таъмин менамояд.

Дар ҶТ мафҳуми моҳияти ҳуқуқии соҳибкории хурд то ҳол ба пурагӣ нокушода мондааст ва ташаккули инкишофёбии қонунгузори ҶТ дар бораи соҳибкории хурд, ҳолати ҳуқуқии субъектҳои соҳибкории хурд, хусусиятҳои бақайдгирии субъектҳои соҳибкории хурд, асосҳои ҳуқуқии дастгирии давлатии субъектҳои соҳибкории хурд, сабабҳои ҳуқуқӣ ва маҳдудиятҳои вобаста ба инкишофи соҳибкории хурд, омилҳои дигаре, ки садди роҳи пешрави ин намуди фаъолият мегарданд, мавриди таҳлил қарор нагирифтааст. Ҳоло он ки дар доираи ин намуди фаъолият қисмати бузурги сармояи мусоидаткунанда чӣхати пешбурди чараёнҳои илми-техникии ҷомеа ва ҳамчунин омилҳои даркорӣю ташаккулдиҳии синфи миёна барои беҳдошти амнияти иҷтимоӣ ва сиёсии ҷомеа мавҷуд аст.

Аз рӯи маълумотҳои Агентии омори назди Президенти ҶТ ва Кумитаи андозии назди ҳукумати ҶТ имрӯз дар кишвар қисмати зиёди аҳоли ба фаъолияти соҳибкории хурд дар шакли корхонаҳои хурд ва соҳибкорони инфиродӣ бе таъсиси шахси ҳуқуқӣ, инчунин хоҷагиҳои деҳқонӣ фаъолият доранд, ки дар онҳо миқдори зиёди аҳоли бо кор фаро гирифта шудаанд. Ҳамзамон қисмати зиёди андозсупорандагон ба ҳисоб мераванд.

Соҳибкории хурд дар ду шакл – соҳибкории инфиродӣ ва фаъолияти соҳибкорӣ дар шакли шахси ҳуқуқӣ ба амал бароварда мешавад.

Тавре дар боло қайд намудем, яке аз шаклҳои соҳибкории хурд ин соҳибкории инфиродӣ мебошад. Соҳибкории инфиродӣ фаъолияти мустақилонаи шахси воқеие мебошад, ки бидуни таъсиси шахси ҳуқуқӣ аз номи худ, тахти таваккал ва бо масъулияти молу мулки худ бо мақсади гирифтани фоида (даромад) равона карда шудааст. Ба ҷумлаи шахсони воқеие, ки бо фаъолияти соҳибкории инфиродӣ машғул шуда метавонанд, шаҳрвандони ҶТ, шаҳрвандони хориҷӣ ва шахсони бешаҳрванд мансубанд. Шаҳрванд ба соҳибкории инфиродӣ аз мавриди ба болиғ расидан аз ҷумла агар тибқи қонун издивоҷ то ба сини ҳаҷдаҳсола расидан иҷозат бошад, вақте ки он дорои қобилияти амалкунии пурра мегардад, машғул шуда метавонад. Дар дигар сурат онҳо танҳо дар сурати дорои қобилияти пурраи амал будан метавонанд ба чунин фаъолият машғул шаванд. Инчунин мувофиқи моддаи 28 КГ ҶТ дар ҳолати эълон кардани эмансипатсия нисбати ноболиғи ба сини шонздаҳсолаги расида низ бо розигии волидайн, фарзандхондагон ё парастор, бо қарори мақоми васоюта парасторӣ ё дар сурати набудани чунин розигӣ бо қарори суд ӯ дорои қобилияти пурраи амал эълон гардида, метавонад ба фаъолияти соҳибкорӣ машғул шавад.

Шаҳрвандон аз рӯзи бақайдгирии давлатӣ бо фаъолияти соҳибкорӣ машғул шуда метавонанд. Вазъи ҳуқуқии соҳибкорони инфиродӣ мувофиқи б. 3 м. 24 КГ, ба вазъи ҳуқуқии ташкилотҳои тижоратӣ баробар мебошад. Соҳибкории инфиродӣ ҳақ дорад аз меҳнати кироя истифода барад ва кормандро аз кор озод намояд.

Бақайдгирии давлатии субъектҳои соҳибкории хурд низ тибқи Қонуни ҶТ «Дар бораи бақайдгирии давлатии шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ» аз 19 майи соли 2009 ба роҳ монда мешавад. Шаҳрванд пеш аз машғул шудан ба фаъолияти соҳибкорӣ ба мақомоти ваколатдори бақайдгирандаи давлатӣ чӣхати гирифтани ҳуҷҷати тасдиқкунанда баҳри машғул шудан ба

Исмоил ШАРИФЗОДА

фаъолияти соҳибкорӣ ариза пешниҳод менамояд ва дар аризаи худ намуди фаъолияти соҳибкорие, ки дар оянда нияти машғул шудан ба онро дорад, қайд менамояд. Мақомоти ваколатдори бақайдгирандаи давлатӣ уҳдадор аст, ки дар муддати 5 рӯз соҳибкорони дар шакли шахси ҳуқуқӣ ва дар муддати 3 рӯз соҳибкорони инфиродиро ба қайд гираду ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи машғул шудан ба фаъолияти мазкурро пешниҳод намояд.

Ҳуҷҷате, ки бақайдгирии давлатиро тасдиқ менамояд- Шаҳодатнома дар бораи бақайдгирии давлатии шахси ҳуқуқӣ ё Шаҳодатнома дар бораи бақайдгирии давлатии шахси воқеӣ ба сифати соҳибкории инфиродӣ ё Патент барои ҳуқуқи амалигардонии фаъолияти соҳибкории инфиродӣ ё Шаҳодатнома дар бораи бақайдгирии давлатии филиал ва намояндагии шахси ҳуқуқии хориҷӣ, ки аз таъсисёбӣ, азнавташкилдиҳӣ ё оғозёбӣ фаъолияти субъектҳои номбурда шаҳодат медиҳад.

Ҳоло дар ҶТ Ассотсиатсияи миллии соҳибкории хурд ва миёна кору фаъолият менамояд, ки ҳанӯз соли 1993 ташкил шуда буд ва мақсади фаъолияти он мусоидати ҳамаҷониба чӣхати рушди соҳибкории хурду миёна, зероҳторҳои бозорӣ ва ҳам мувофиқ шудани амали онҳо ба талаботи муносири бозорӣ мебошад.

Хулоса, имрӯз инкишофи соҳибкории хурд дар ҷумҳурӣ ягона имконият ва роҳи дар наздиктарин муҳлат паст кардани сатҳи бекорӣ, аз байн бурдани сатҳи камбизоатӣ мебошад. Зеро фаъолияти соҳибкорӣ дар ҶТ бештар дар шакли соҳибкории хурд ва миёна раванқ ёфтааст. Барои дастгирии соҳибкории хурду миёна, вусъат додани ин соҳти фаъолият бояд аз ҷониби давлат чораҳои мусоидаткунанда андешида шавад, чунки ин наздиктарин баромади иқтисодиёти миллӣ аз бухрон ва рушди муносибатҳои бозорӣ ба ҳисоб меравад.

АЗ ҚАРАЁНИ КОМИССИЯИ АТТЕСТАТСИОНИИ ДАВЛАТӢ

Дарасоси фармоиши ректори ДМТ аз санаи 3-юми майи соли 2016 имтиҳонҳои давлатии хатмкунандагони соли хониши 2015-2016 доир ба ихтисосҳо, дифоҳи корҳои хатмкунӣ, рисолаҳои дипломӣ ва магистрӣ оғоз гардидааст. Аини замон

дар факултети ҳуқуқшиносӣ се комиссияи аттестатсионии давлатӣ: ду комиссия дар шуъбаи рӯзона ва як комиссия дар шуъбаи ғоибона фаъолият карда истодаанд.

Дар шуъбаи рӯзона комиссияи якумро Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон, доктори илмҳои ҳуқуқши-

носӣ, профессор Ализода Зариф раисӣ менамояд. Комиссияи дуюм бошад, таҳти роҳбарии раиси Кумитаи Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ оид ба тартиботи ҳуқуқӣ, мудоғи ва амният, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор Маҷидзода Чура-

хон, фаъолият карда истодааст.

Дар шуъбаи ғоибона раисии комиссияро мудир кафедраи ҳуқуқи граждани Донишгоҳи славянии Тоҷикистону Русия, номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент Золотухин Алексей Валерьевич ба уҳда дорад.

Содиқи Кашрудӣ
дастпарвари факултети ҳуқуқшиносӣ

АНДАРЗ БА ФАРЗАНД

Чи хуш аст, эй писар даври ҷавонӣ.
Ва ҳам саҳт аст айёми хазонӣ.
Бикун коре, ки бо дониш бувад ҷуфт,
Касе бедониш аст, дар ҷоҳилӣ хуфт.
Ба дониш майлу рағбатро фузун кун.
Шавад аз илму дониш қадр афзун.
Туро дониш барад бар авҷи гардун,
Зи дониш шоҳи шоҳон шуд Фаредун.
Ба дониш одамӣ бартар зи дев аст,
Ки бедониш ба мардум дар ғирев аст.
Равонатро кунад дониш зи бад пок,
Аз он гардӣ қавиафкору бебок.
Зи дониш зиндагӣ гардад гулистон,
Бувад бедонишонро даҳр зиндон.
Агар хоҳӣ, ки бошӣ шоду хуррам,
Бишав бо аҳли дониш ёру ҳамдам.
Зи дасти ту шудам ранҷуру ношод.
Ки айёми хушиҳо дода бар бод.
Зи хулқи ту басе бемор гаштам,
Ки шабҳо то саҳар бедор гаштам.
Бирав з-ин хӯи бад худро раҳо кун,
Ки рӯю раҳ ба даргоҳи Худо кун.
Рисолат одамиро кори нек аст,
Самар аз кори некат бори нек аст.
Ба касбу кори хуб машғул мебош,
Туро рӯзӣ шавад вофир аз ин хош.
Ту бас кун ҷурму ҷангу кӯчагардӣ,
Расад з-инҳо ба ту талхию сардӣ.
Ки беозору хушгуфтор мебош,
Накӯкору накӯрафтор мебош.
Худоё баҳти ту пирӯз гардад,
Шаби тори ту мисли рӯз гардад.
Амонам гар диҳад ин чархи даввор,
Туро бинам накӯхӯю накӯкор.
Шавад осуда ҷони хастаи ман,
Кушоишҳо ба кори бастаи ман.
Равони ман аз ин осуда гардад,
Ҳама ғамҳои ҷонам суда гардад.
Худоё раҳм кун ба Содиқи хеш,
Намо лутфу қарам бар ошиқи хеш.

То имрӯз раисон ва аъзои комиссияҳои аттестатсионии давлатӣ сатҳи дониш ва саводнокии хатмкунандагони факултетро қаноатбахш арзёбӣ намудаанд.

Хатмкунандаи соли 5-ум ҳангоми посух додан ба билетҳои имтиҳонӣ

Ба даст овардани Истиқлолияти давлатии ҶТ, ки он волотарин ва пурарзиштарин дастоварди давлатдории тоҷикон дар қарни 20 маҳсуб меёбад, зарурате пеш овард, ки ҶТ Қонуни асосӣ, яъне Конститутсияи нави худро қабул намояд. Хушбахтона 6 ноябри соли 1994 дар таърихи навини халқи тоҷик саҳифаи нав боз гардид ва дар он бо ҳарфҳои заррин ба тариқи раёйпурсии умумихалқӣ қабул гардидани Конститутсияи ҶТ сабт карда шуд. Ин рӯзи таърихро халқи Тоҷикистон ҳамасола ҳамчун ид чашн мегиранд ва ин санадро гиромӣ медоранд.

Ин санади олии ҳуқуқӣ пайваста такмил ёбад. Аз ин рӯ, бо дарназардошти таъриқӣ ва рушду нумуи ҷомеа, мусоидат ба инкишофи демократикунони минбаъдаи ҳаёти ҷомеа, ба вуқӯъ пайвастании дигаргуниҳои куллан қади дар ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ, такмил додани асосҳои конститутсионии ҳокимияти давлатӣ, ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд ва кафолати онҳо, инчунин ҷалби ҷавонон ба ҳаёти сиёсӣ ва идоракунии давлатӣ зарур аст, ки меъёрҳои Конститутсия боз ҳам такмил дода шаванд.

Бинобар ин аъзои Маҷ-

лат дарҷ наёфта буд, илова бар ин дар моддаи 100 Конститутсия тағйирнопазир будани шакли идораи ҷумҳурийи нишон дода шудааст, вале тавре дар боло қайд намудем, ҳудуди шакли идоракунӣ возеҳи нишон дода нашуда буд.

Моддаи 15-и Конститутсия, ки масъалаи шаҳрвандии ҶТ-ро танзим менамояд, такмил дода мешавад. Мувофиқи матни амалкунандаи ин модда шаҳрванди Тоҷикистон шахсе ҳисоб меёбад, ки дар рӯзи қабули Конститутсия шаҳрванди ҶТ бошад. Дар инҷо баъзе нофаҳмиҳо оид ба ҳолатҳои дигари соҳибгардидан ба шаҳрвандии ҶТ

ракунии давлатӣ ширкати фаъолона дошта бошанд.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти ҶТ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон чиҳати татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон чораҳои муассир андешида, пайваста бо ҷавонони кишвар воҳӯриҳо доир менамояд ва ин гувоҳи он аст, ки Пешвои миллати мо ба нерӯи созанда, тобовару устувор ва пешбарандаи ҷавонон таваҷҷуҳи хосса зоҳир менамояд. Аз ин рӯ, бо дарназардошти инкишофи босуръати ҷаҳони муосир ҷалби бештари ҷавонон дар идоракунии давлатӣ, бавижа роҳбарӣ ва ишғоли мансабҳои дав-

Фирӯз ХОЛОВ
мушовири калони
Кумитаи Маҷлиси намояндагони Маҷлиси
Олии ҶТ оид ба қонунгузорӣ ва ҳуқуқи инсон

ТАҒЙИРУ ИЛОВАҶО БА КОНСТИТУТСИЯ – ТАЛАБИ ЗАМОН

Қабул гардидани Конститутсия ба марҳилаи қади инкишофи ҶТ оғози тоза бахшид.

Конститутсия санади муҳими сиёсӣ, ҳуҷҷати тақдирсоз ва ифодагари азму иродаи мардуми шарифи Тоҷикистон буда, дар марҳилаи хеле мураккабу сарнавиштсози ташаккули давлатдорӣ миллион қабул гардид. Тавре Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти ҶТ муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон гуфта буданд: «Бе қабули Конститутсияи нав ва дар асоси он муайян намудани сиёсати ҳуқуқи кишвар ва барқарор намудани сохторҳои фалғшудаи ҳокимияти давлатӣ пешравиӣ ҷомеаро таъмин кардан, муайян намудани сиёсати мутавозини дохиливу хориҷӣ ва ҷимояи манфиатҳои сиёсиву иқтисодии кишвар ғайримкон буда, давлат ва ҷомеаи мо дар ҳар қадам ба душвориҳои сиёсиву иқтисодӣ ва иҷтимоиву маънавӣ рӯ ба рӯ мегардад».

Ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Конститутсия қисми ҷудонашавандаи амалия ва таҷрибаи конститутсионии ҷомеаи ҷаҳон мебошад. Ин аст, ки дар ҳамаи давлатҳои ҷаҳон таҷрибаи ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Конститутсия ҷой дорад.

Вақти он расидааст, ки

лиси миллӣ ва вакилони Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ лоиҳаи «Тағйиру иловаҳо ба Конститутсияи (Сарқонуни) ҶТ»-ро ба Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ пешниҳод намуданд.

Ҳамин буд, ки Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ 10 феввали соли 2016 қарор қабул кард, ки рӯзи 22 майи соли 2016 раёйпурсии умумихалқӣ оид ба ворид намудани «Тағйиру иловаҳо ба Конститутсияи (Сарқонуни) ҶТ» таъин карда шаванд.

Тағйиру иловаҳо ба Конститутсия аз 40 қисм иборат буда, субъектони ҳуқуқи ташаббуси қонунгузорӣ дар таҳия ва тадвини тағйиру иловаҳои мазкур аз назария ва амалияи пешқадамтарин кишварҳои ҷаҳон дар риштаи ҳуқуқи қонунгузорӣ истифода бурдаанд.

Ҳоло ман мехостам дар ин мақола роҷеъ ба баъзе аз ин тағйиру иловаҳо фикри худро баён намоям.

Ба моддаи 1-уми Конститутсия қисми нав, яъне қисми дуюм илова карда шуд, ки мутобиқи он шакли идораи ҶТ президентӣ мебошад. Иловаи мазкур Конститутсияро боз ҳам мукамал намуда, шакли идоракуниро мушаххас мекунад. Президентӣ будани шакли идораи ҶТ ба ҳамагон маълум аст. Вале дар матни Конститутсия ин ҳо-

ба вучуд меомад, албатта дигар масъалаҳои соҳибгардидан ба шаҳрвандӣ дар қонунгузорию соҳавӣ муқаррар гардида буд. Аммо бинобар муҳим будани ин масъала зарурати дар сатҳи Конститутсия муқаррар намудани дигар ҳолатҳои соҳибгардидан ба шаҳрвандии ҶТ ба миён омад. Аз ин рӯ, тағйироти ба моддаи 15-и Конститутсия воридшуда ҳамаи паҳлуҳои соҳибгардидан ба шаҳрвандии ҶТ-ро мушаххас менамояд.

Қисми дууми моддаи 34 дар таҳрири нав ифода карда шуд, ки тибқи он падару модар барои таълиму тарбияи фарзандон ва фарзандони болиғу қобили меҳнат барои нигоҳубин ва таъминоти иҷтимоии падару модар масъул мебошанд. Ҳадаф аз пешниҳод намудани тағйироти мазкур ин боз ҳам мустаҳкам намудани масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзандон, инчунин фарзандони болиғу қобили меҳнат барои нигоҳубин ва таъминоти иҷтимоии падару модар мебошад.

Тағйиру иловаҳои дигаре, ки ба моддаҳои 49 ва 65 Конститутсияи ҶТ ворид гардиданд, қобили дастгирӣ буда, ба ҷавонон шароит ва дастрасии беҳтар муҳайё мегардад, ки дар интихобот ба мақомоти ҳокимияти қонунгузор ва идо-

латии ҳокимияти давлатӣ мувофиқи мақсад аст.

Тағйироти муҳиме, ки ба моддаҳои 49, 65, 73, 85 ва 89 Конститутсия ворид карда шуд, талаботи ягона чиҳати таъмини баробарии се шохаи ҳокимияти давлатӣ: қонунгузор, иҷроия ва судӣ муқаррар карда мешавад. Мутобиқи тағйироти мазкур ба вазифаҳои масъулиятноки Президентӣ ҶТ, узви Маҷлиси миллӣ ва вакили Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ, аъзои Ҳукумати ҶТ ва мақомоти ҳокимияти судӣ, шахсоне интихоб ё таъин карда мешаванд, ки бояд танҳо шаҳрвандии ҶТ-ро дошта бошанд. Талаботи мазкур ба ниҳоят муҳим будани вазифаҳои шахсони мансабдори давлатии ҳокимияти давлатӣ, мансабҳои давлатии хизмати давлатӣ ва амнияти давлат вобаста аст.

Тағйироти дигари муҳиме, ки ба моддаҳои мазкур ва дар муқаррароти интиқолии Конститутсия ворид гардид, ин савганд ёд кардани шахсони мансабдори дар боло зикргардида мебошад, ки тибқи ин тағйиру иловаҳо аъзои Маҷлиси миллӣ, вакилони Маҷлиси намояндагон ва аъзои Ҳукумат баъд аз эътибори ҳуқуқӣ пайдо кардани «Тағйиру иловаҳо ба Конститутсияи (Сарқонуни) ҶТ» бо тартиби муқар-

рарнамудаи Конститутсия ва қонунҳои конститутсионӣ савганд ёд мекунанд. Меъёри пешниҳодгардида ба аҳамиятнок будани мансабҳо дар мақомоти қонунгузор, иҷроия ва судӣ асос ёфта, ба ин васила масъулиятнокии ин шахсони мансабдорро дучанд менамояд.

Қисми сеюми моддаи 51 такмил дода шуда, дар баробари эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукми айбдоркунандаи суд, қатъи шаҳрвандӣ, инчунин соҳибшудан ба шаҳрвандии давлати дигар мувофиқи он боиси қатъ гардидани ваколати узви Маҷлиси миллӣ ва вакили Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ мегардад.

Қисми якуми моддаи 78 низ хусусияти таҳрирӣ дошта, мутобиқи он мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатиро раиси вилоят, шаҳр ва ноҳия роҳбарӣ менамояд. Аз рӯи ин тағйирот аз қисми якуми моддаи мазкур калимаҳои «намоёндаи Президент» хориҷ карда мешаванд.

Ҳамчунин дар тағйиру иловаҳои ба Конститутсияи ҶТ воридгардида мафҳумҳо, истилоҳҳо ва ибораву калимаҳо ба забони сода ва равону фаҳмо баён гардида, услуби расмии забони адабӣ ва истилоҳоти ҳуқуқӣ риоя карда шудааст.

Дар маҷмӯъ ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Конститутсияи ҶТ талаби замон буда, мазмуну муҳтавои Конститутсияро таҳкимӣ тақвият мебахшанд, инчунин барои таҳкими ҷимояи ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд, мустаҳкам ва такмил додани фаъолияти мақомоти ҳокимияти қонунгузор, иҷроия ва судӣ, инкишофи қонунгузорӣ дар ҶТ ва рушди минбаъдаи мусоибатҳои ҷамъиятӣ мусоидат мекунанд.

ЭМОМАЛӢ РАҲМОН – АСОСГУЗОР ВА БУНӢДКОРИ ҲАМКОРИҶОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ

«Мо фақат бо фаъолияти муштарак метавонем, ки ғояҳои наздикшавӣ ва ҳамкориҳои тамаддунҳоро дар амал татбиқ намоем».

Эмомалӣ Раҳмон

Фирӯз РАҲИМОВ
аспиранти кафедраи
ҳуқуқи байналмилалӣ

Мавқеи сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ ва ҳуқуқи давлат дар арсаи байналмилалӣ, ривочи ҳамкорӣ дар ин самт масъалаи ниҳоят муҳим ва мураккаб буда, аз муаррифӣ кардани давлат дар арсаи ҷаҳон, аз тарзи ба роҳ мондани ҳамкориҳои дучониба ва бисёрҷониба бо давлатҳои хориҷӣ ва созмонҳои байналмилалӣ вобаста аст.

тарафҳои даргири муноқишаҳои мусаллаҳона, барқарорсозии иқтисодиёти харобгаштаи кишвар ва ба Ватан баргардонидани ғузариҳо чалб карда буд. Пас аз пайдор намудани сулҳу субот дар кишвар Пешвои миллат проблемаҳои глобалии барои ҷомеаи ҷаҳонӣ муҳим, аз ҷумла қазияи бисёрсолаи Афғонистонро, ки манбаи асосии хатари паҳншавии терроризму экстремизм ва интиқоли ғайриқонунии маводи муҳаддир ба ҳисоб мерафт, мавриди ҳалу фасл қарор дод.

Натиҷаи чунин масъалагузориҳои асосноки Президенти ҶТ дар ҳал намудани мушкилиҳои аҳамияти минтақавӣ ва ҷаҳонидошта, аз ҷумла оид ба проблемаи таъмини дастрасии мардуми сайёра бо оби тозаи ошомиданӣ ва шароити санитарӣ буд, ки соли 2003 бо Пешводи Пешвои миллат аз ҷониби СММ “Соли байналмилалӣ оби тоза” эълон карда шуд.

Соли 1993 ёздаҳ созмони байналмилалӣ, амсоли Созмони амният ва ҳамкорӣ дар Аврупо, Ҳазинаи байналмилалӣ асъор, Бонки ҷаҳонӣ ва Бонки аврупоии таҷдид ва рушд, аз соли 1994 то соли 1996 дувоздаҳ созмонҳои байналмилалӣ дигар намояндагиҳои худро дар ҶТ таъсис дода, ба фаъолият оғоз намуданд.

Айни замон дар Тоҷикистон намояндагии 30 созмон ва ташкилотҳои байналмилалӣ минтақавӣ, 9 намояндагии агентҳои дигар сохторҳои СММ фаъолият мекунанд. Дар кишвар намояндагии 46 ташкилотҳои байналмилалӣ ғайриҳуқуматӣ ба қайд гирифта шуда, дар якҷоягӣ бо ташкилотҳои байнидавлатӣ (байниҳуқуматӣ) барои ташак-

кул ва тараққиёти соҳаҳои гуногуни ҳаёти иҷтимоӣ саҳми худро мегузоранд.

Имрӯз истиқлолияти давлатии ҶТ аз тарафи тақрибан 150 кишвари ҷаҳон ба расмият шинохта шудаду дар ҷумҳурии сафоратхонаҳои 22 кишвар ифтитоҳ гардида, амал мекунанд ва ҶТ 28 сафоратхона ва 7 консулгарии генералии худро дар кишварҳои гуногун кушодааст.

Гуфтан ҷои аз аст, ки аз даврони аввали истиқлолияти давлатӣ, Ҳуқумати ҶТ барои риоя, таъмин ва ҷимояи ҳуқуқи озодиҳои инсон кӯшишҳои зиёдро ба харҷ медиҳад. Дар ин давра бо Пешвои миллат ва тавсияҳои Сарвари давлат ҶТ санадҳои асосии байналмилалӣ, аз ҷумла Оинномаи СММ (1945), Санади хотимавии Ҳелсинки (1975), Эълומияи умумии ҳуқуқи башар (1948), Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ (1966), Конвенсияи зидди шиканҷа ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайринсонӣ, таҳқиқунандаи шаъну шараф (1984) ва дигар санадҳои ҳуқуқи байналмилалӣро эътироф намуда, инсон ва ҳуқуқи озодиҳои ӯро арзиши олий эълон кардааст.

Масъалаи дигари муҳим ин то рафт афзун гардидани таҳдиди терроризм, экстремизм ва ташаккули муборизи муташаккилона мебошад. Дар ин замина барои мақомоти марбут ба кишвар пойгоҳи ҳуқуқи ҳамкорӣ бо мақомоти ваколатдори давлатҳои хориҷӣ сохта шудааст. Имрӯз ҶТ як қатор санадҳои байналмилалӣ, ки ба мубориза бар зидди ҷиноятҳои муташаккил равона шудаанд, эътироф намудааст.

Аз ҷумла: Конвенсияи СММ ба муқобили ҷиноятҳои муташаккили фаромилӣ (2000), Конвенсияи байналмилалӣ оид ба мубориза бо маблағгузориҳои терроризм (1999), Конвенсияи Шанхай дар бораи мубориза бар зидди терроризм, сепаратизм ва экстремизм (2001), Конвенсия дар бораи мубориза бар муқобили хариду фурӯши одамон ва истисмори фоҳишагӣ аз ҷониби шахсони сеюм (1949) ва ғайра.

Бо иқдоми Пешвои миллат ҳамкориҳои байналмилалӣ ҶТ бо кишварҳои ИДМ дар сатҳи олий ба роҳ монда шудааст, аз ҷумла дар самти мубориза бо терроризму экстремизм. Дар доираи ин созмони минтақавӣ Тоҷикистон тақрибан 2 ҳазор санади қабулшударо ба имзо расонидааст, ки аз ин шумора қарорҳои Шӯрои сарони давлатҳо – 400, Шӯрои сарони ҳукуматҳо – зиёда аз ҳазор ва Шӯрои вазирони қорҳои хориҷӣ – 200 ададро ташкил медиҳанд. Беҳуда нест, ки бархе аз олимони сиёсатшиносии бурунмарзӣ ҶТ-ро дар қатори Федератсияи Россия, Белорусия ва Қазоқистон “локомотиви рушди ҳамгироии ИДМ” ном мебаранд. Яке аз соҳаҳои ҳамкорӣ дар қатори соҳаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, гуманитарӣ ва фарҳангӣ ин масъалаи мубориза бар зидди ҷиноятҳои доир ба парвандаҳои ҷиноятӣ ва истирдод намудани ҷинояткорон мебошад, ки дар доираи ИДМ хеле ривоч ёфтааст. Бо ин мақсад соли 1993 дар шаҳри Минск аз ҷониби сарони давлатҳои ИДМ Конвенсия дар бораи ёрии ҳуқуқӣ ва муносибатҳои ҳуқуқӣ оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ, граждонӣ ва оилавӣ ба имзо расид, ки шарт, тартиб ва муҳлатҳои расонидани ёрии ҳуқуқиро Пешбинӣ менамояд.

Ҳамин тариқ, гуфтаҳои боло аз он шаҳодат медиҳанд, ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон ягона шахсе мебошад, ки Тоҷикистонро ба ҷомеаи ҷаҳонӣ ҳамчун кишвари демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва ягона муаррифӣ намудааст ва метавон ӯро асосгузори робитаҳои байналмилалӣ кишвар номид.

Таърихи 9 сентябри соли 1991 аз ҷониби Шӯрои Олий истиқлолияти ҶТ эълон гардид, ки он аз пайдоиши давлати нави соҳибхитиёр дар арсаи ҷаҳонӣ шаҳодат меод. Барои давлати навтаъсиси тоҷикон рушди робитаҳои байналмилалӣ ва ташаккули ҷамъаи соҳаҳои барои кишвар муҳим, аҳамияти хоса дошт. Аз ин рӯ, сарфи назар аз вазъи мураккаби дохилӣ бо кӯшиш ва ҷаҳду талошҳои пайвастаи Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон Тоҷикистон умдатарин манфиатҳои миллии худ ва самтҳои асосии сиёсати хориҷашро дуруст муайян намуда, ҳамкориҳои пайвастаро бо давлатҳои хориҷӣ ва созмонҳои байналмилалӣ таҳким ва густариш дод.

Дар ин раванд ҶТ 2 март соли 1992 дар асоси қатъномаи №46224 ба узвияти СММ пазируфта шуд. Бо гузашти як сол 29-уми сентябри соли 1993 Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон Тоҷикистонро дар Маҷмаи умумии СММ ҳамчун давлати мустақил, ҷузъи комилҳуқуқ ва соҳибхитиёри ҷомеаи ҷаҳонӣ намояндагӣ ва муаррифӣ намуд. Президенти Тоҷикистон дар суҳбати худ тавачҷуҳи аҳли башарро бештар ба мусоидат намудан ба барқарорсозии сулҳу субот дар Тоҷикистон, ба созиш овардани

ИСБОТКУНИ ВА ФАЪОЛИЯТИ ОПЕРАТИВИ-ЧУСТУҶӢ: ШАБОҲАТ ВА ТАФОВУТ

Мафҳум, мазмуни чараёни исботкунӣ ва мавқеи он дар низоми дарккунии му-рофиаи ҷиноятӣ бо мазмун ва мун-дариҷаи фаъолияти дарккунии дар парвандаи ҷиноятӣ алоқамандии бефосила дорад. Муайян намудани воқеият бидуни истифодаи шакл, усул ва воситаҳои махсуси дарккунии ғайриимкон аст. Тибқи таърифи маъмул исботкунӣ гуфта фаъолияти муурофиавии таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва судро менаманд, ки бо тартиби муқаррарнамудаи қонун бо роҳи ҷамъ намудани санҷидан ва баҳо додан ба далелҳо бо мақсади муайян намудани ҳақиқат ва ҳалли дигар вазифаҳои муурофиаи ҷиноятӣ ба амал бароварда мешавад. Исботкунӣ ягона воситаи муурофиавии муайян ва шаҳодаткунони ҳолатҳои барои парванда аҳамиятдошта буда, аммо воситаи ягонаи дарки воқеият намебошад.

Мафҳуми дарккунии аз рӯи парвандаи ҷиноятӣ дар тафовут аз исботкунӣ васеъ буда, дар худ на танҳо исботкунӣ, балки дигар воситаҳои бадастоварии маълумотҳоро, баҳри муайян намудани ҳақиқати воқеӣ дарбар мегирад. Фаъолияти дарккунии дар робита ба исботкунӣ хусусияти таъминсозанда ва мусоидаткунандаро доро мебошад. Сухан дар бораи истифодаи маълумотҳои бо роҳи фаъолияти оперативӣ-чустуҷӣ (минбаъд, ФОҶ) бадастомада, маълумотҳои аз фаъолияти маърифатии ҷимоятгар дар муурофиаи ҷиноятӣ, фаъолияти детективҳои хусусӣ ва истифодаи маълумотҳои ғайримурофиавии дар доираи муурофиаи ҷиноятии соддакардашуда бадастомада меравад.

Алоқамандии ин ду намуди фаъолият (исботкунӣ ва ФОҶ) дар ягонагии мақсади онҳо зоҳир мегардад, ки он огоҳонидан, пешгирӣ ва кушодани ҷиноятҳо мебошад.

Дар қонунгузори муурофиавии ҷиноятӣ ваколатҳои муфаттиш омадааст, ки мувофиқи он ӯ ба мақомоти таҳқиқ дар хусуси гузаронидани чорабиниҳои оперативӣ-чустуҷӣ супоришҳои ҳатти меҳнад, ки иҷрошавон ҳатмӣ мебошанд; муфаттиш бо маводи оперативӣ-чустуҷӣ мақомоти таҳқиқ, ки бо парвандаи тафтишшаванда алоқаманд аст, мутобиқи қонунгузори ФОҶ ҳуқуқи шинос шудан дорад ва ғайра. Ҳамзамон аксар чорабиниҳои оперативӣ-чустуҷӣ бо амалҳои тафтишӣ монандӣ дошта, бисёри онҳо хусусияти яхела доранд.

Ҳангоми ошкорсозӣ ва кушодани ҷиноят ФОҶ нақши ғайриҷандаро (таъминкунандаро) исбат ба муурофиаи ҷиноятӣ (хусусан, исботкунӣ) иҷро менамояд, зеро он ба ошкор намудани шахсоне, ки ҷиноят содир намудаанд, равона гардидааст. ФОҶ барои ҳалли мусбати вазифаҳои му-

рофиаи ҷиноятӣ кӯмак мерасонад. Муайян намудани фарқият миёни чорабиниҳои оперативӣ-чустуҷӣ ва амалҳои тафтишӣ хеле муҳим буда, барои пешгирии омехташавӣ ва иваз намудани яке ба дигаре мусоидат мекунанд.

Ҳарчанд ин ду фаъолият ба якдигар алоқамандии зич дошта бошанд ҳам онҳо монанд нестанд. Дар адабиёти ҳуқуқӣ тафовути байни онҳо аз рӯи субъект, мазмун, асосҳои танзими (заминаи) ҳуқуқӣ, ҳадҳои пешбурди (гузаронидани) ҳаракатҳо, усулҳо ва истифодабарии натиҷаҳои ин амалҳо мегузоранд.

а) Ба ҳайси субъектони фаъолияти исботкунӣ асосан, таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд (судя) баромад менамоянд, ки вазъи ҳуқуқии онҳоро Кодекси муурофиавии ҷиноятӣ ҚТ (минбаъд, КМҶ ҚТ) муқаррар намудааст. Ба ҳайси субъектони пешбурди фаъолияти оперативӣ-чустуҷӣ воҳидҳои оперативӣ ва кормандони масъули онҳо, ҳамчунин шахсони ба онҳо мусоидаткунанда баромад менамоянд.

б) Мазмуни чараёни исботкунӣро асосан фаъолияти субъектони ваколатдори муурофиавӣ оид ба ҷамъ овардан, тафтиш (санҷидан) ва баҳодиҳии далелҳо бо мақсади исбот намудани ҳолатҳое, ки ҳангоми пешбурди таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ва муҳокимаи парвандаи ҷиноятӣ бояд исбот карда шаванд (моддаи 85 КМҶ ҚТ) ташкил медиҳад. Фаъолияти оперативӣ-чустуҷӣ як намуни фаъолияти ҳуқуқӣ мебошад, ки барои ҳалли вазифаҳои давлат оид ба мубориза бар зидди ҷинояткорӣ равона гардида, ба манфиати шахсият, ҷамъияту давлат аз ҷониби мақомоти ваколатдор амалӣ карда шуда, заминаи ҳуқуқӣ дорад ва қатъиян дар асоси муқаррароти қонун гузаронида мешавад. Ин фаъолият баҳри ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои ва манфиатҳои шаҳрвандон, моликият ва таъмини амнияти ҷамъият ва давлат аз таҷовузҳои ҷиноятӣ равона карда шудааст. Зимни баррасии мазмун ва моҳияти ФОҶ гуногунсамтии онро қайд намудан лозим аст, зеро он моҳияти иҷтимоӣ, муносибати махсуси оперативӣ-чустуҷӣ, хусусияти разведкавӣ-кофтуковӣ дошта, ошкоро (расмӣ) ва ғайриошкоро (ғайрирасмӣ) амалӣ карда мешавад.

в) Асосҳои танзими ҳуқуқии амалигардонии ин намудҳои фаъолият низ монанд нестанд. Чунончӣ, тартиби баамалбарории чараёни исботкунӣ дар доираи қонун (КМҶ ҚТ) танзим карда шудааст. Фаъолияти оперативӣ-чустуҷӣ бошад, бо Қонуни ҚТ «Дар бораи фаъолияти оперативӣ-чустуҷӣ» (минбаъд, Қонуни ФОҶ), дигар қонунҳое, ки бо амалӣ гардонидани ФОҶ иртибот доранд, ҳамчунин санадҳои меъёрии ҳуқуқии хусусияти махфии идораӣ ба тан-

зим дароварда мешаванд.

г) Тартиби гузаронидани амалҳои тафтишӣ ва чорабиниҳои ҳаракатҳои оперативӣ-чустуҷӣ низ фарқ мекунанд. Барои гузаронидани амалҳои тафтишӣ мавҷуд будани парвандаи ҷиноятӣ зарур мебошад (ба истиснои азназаргузаронии ҷои ҳодиса). Чорабиниҳои оперативӣ-чустуҷӣ бошад, бештар вақт то оғоз намудани парвандаи ҷиноятӣ дар асоси маълумотҳои оперативӣ ё мавҷуд будани парвандаҳои баҳисобгирии оперативӣ (ПБО) гузаронида мешаванд. Яъне, ҳамаи ҳаракатҳои оперативӣ дар ФОҶ бо номи чорабинӣ омадаанд, ки бидуни тартиби муурофиавӣ то оғози парвандаи ҷиноятӣ (дар баъзе ҳолатҳо баъди оғози парвандаи ҷиноятӣ) гузаронида мешаванд ва ин чорабиниҳо шакли махсуси ҳуҷҷатноккунии ҳаракатҳои ҷиноятиро пешбинӣ менамоянд. Тибқи муқаррароти қ. 1 моддаи 11 Қонуни ФОҶ натиҷаҳои ФОҶ мумкин аст барои тайёр ва амалӣ гардонидани амалҳои тафтишӣ ва судӣ, ҳамчунин барои муайян намудани молу мулк мусодирашаванда истифода бурда шаванд. Бояд зикр намуд, ки яке аз асосҳои гузаронидани чорабиниҳои оперативӣ-чустуҷӣ ин мавҷуд будани парвандаи ҷиноятӣ оғозшуда ба ҳисоб меравад.

Масалан, тартиби пешбурди азназаргузаронии манзили истиқоматӣ (м. 183 КМҶ) ё анҷом додани кофтуков (м. 192 КМҶ) аз муоинаи оперативии манзил, ки тибқи Қонуни ФОҶ гузаронида мешавад, фарқ менамояд. Аз ҷумла, ҳангоми азназаргузаронии манзили истиқоматӣ ҳозир будани шахси болиғи маскуни он бояд таъмин карда шавад. Ё ин ки пеш аз оғози кофтуков таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурор шахсони манфиатдорро бо қарори гузаронидани кофтуков шинос мекунанд. Кофтуков бо иштироки шахсони ҳолис ва дар ҳолатҳои зарурӣ бо иштироки мутахассис ва тарҷумон сурат мегирад.

Ҳангоми муоинаи оперативии ғайриошкорои манзил бошад, корманди оперативӣ шахсони манфиатдорро (соҳиби хонаро) бо қарори гузаронидани муоинаи оперативии манзил шинос намекунад ва ин намуди чорабиниҳои оперативӣ-чустуҷӣро бе иштироки соҳиби хона мегузаронад, дар чараёни он шахсони ҳолис низ иштирок намекунад.

Ҷи тавре ки маълум мегардад, тартиби гузаронидани чорабиниҳои оперативӣ-чустуҷӣ, алалхусус он чорабиниҳое, ки ба таври ғайриошкоро гузаронида мешаванд, на ҳама вақт бо риояи муқаррароти КМҶ ҚТ амалӣ карда мешаванд. Дар акси ҳол, чунин чорабиниҳо хусусияти пинҳонкорӣ ва ғайриошкорои (оперативии) худро гум мекунанд. Бинобар ин, м. 35 (1) Кодекси муурофи

Абдукарим ЗАРИПОВ
донишҷӯи соли 5

авии ҷиноятӣ ҚТ муқаррар намудааст, ки тартиби баррасии мавод дар бораи маҳдуд кардани ҳуқуқҳои конституционии шаҳрвандон ҳангоми гузаронидани чорабиниҳои оперативӣ-чустуҷӣ мутобиқи Қонуни ҚТ «Дар бораи фаъолияти оперативӣ-чустуҷӣ» амалӣ карда мешавад. Чунин муқаррароти КМҶ далели равшани он аст, ки фаъолияти оперативӣ-чустуҷӣ дорои ҷанбаҳои хоси худ буда, аз фаъолияти, ки дар доираи муурофиаи ҷиноятӣ амалӣ мегардад (яъне, фаъолияти исботкунӣ) тавофути калон дорад.

Дар фарқият аз фаъолияти исботкунӣ муурофиавӣ, ки хусусияти ошкоро дорад, дар фаъолияти оперативӣ-чустуҷӣ асосан тарзу усул, қувваи воситаҳои махфӣ (ғайриошкоро), ки сирри давлатиро ташкил медиҳанд, истифода бурда мешаванд.

Ҷ) Ин ду намуди фаъолият бо натиҷагирӣҳои худ фарқ мекунанд. Натиҷаҳои амалҳои тафтишӣ ҳангоми исботкунӣ оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ ҳамчун далел ба ҳисоб мераванд. Аз тарафи дигар исботкунӣ на танҳо чараёни дарккунии (маърифатӣ), балки чараёни шаҳодаткунӣ низ ба ҳисоб меравад. Маълумотҳои аз натиҷаи ин фаъолият бадастомада, мумкин аст барои асосноккунии ҳулосаҳои қатъии тафтишот ва суд оид ба парвандаи ҷиноятӣ истифода бурда шаванд. Аммо натиҷаҳои фаъолияти дарккунии (масалан ФОҶ), зимни исботкунӣ дар муурофиаи ҷиноятӣ ба қайд гирифта шуда, аммо ҳама вақт наметавонанд ҳамчун асос барои баровардани ҳулосаҳои қатъӣ хизмат намоянд, чунки онҳо хусусияти ғайриҷандаро (мусоидаткунанда)ро доро мебошанд. Натиҷаҳои ФОҶ маълумотҳои воқеӣ (ғайримурофиавӣ) мебошанд. Чунин маълумотҳои оперативӣ метавонанд танҳо баъди бо роҳи муурофиавӣ тибқи талаботи КМҶ мустақкам намудани онҳо ба сифати далел эътироф гарданд. Аммо дар аксар маврид ин маълумотҳо хусусияти роҳнамокунандаро дошта, барои осон намудани пешниҳоди фарзияҳои тафтишотӣ ва муайян намудани сарчашмаҳое, ки метавон аз онҳо маълумоти исботкуниро ба даст овард, мусоидат менамоянд.

Бо гузаштани вақт тамоми муносибатҳои ҳуқуқи байналмилалӣ низ мисли дигар соҳаҳои ҳуқуқ сол то сол инкишоф ёфта истодаанд. Чуноне ки аз мазмуни моддаи 10-и Конституцияи ҶТ бармеояд «Санадҳои ҳуқуқи байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, қисми таркиби низоми ҳуқуқи ҷумҳуриро ташкил медиҳанд. Агар қонунҳои ҷумҳурӣ ба санадҳои ҳуқуқи байналмилалӣ эътирофшуда мутобиқат накунад, меъёрҳои санадҳои байналмилалӣ амал мекунад. Қонунҳо ва санадҳои ҳуқуқи байналмилалӣ, ки Тоҷикистон эътироф кардааст, пас аз интишори расмӣ амал мекунад». Аз давраи ба даст овардани соҳибистиқлолӣ то ин ҳақиқи кишвари мо бисёр санадҳои ҳуқуқи байналмилалиро эътироф намудааст. Фазаи сулҳу оромии кишвар имконият медиҳад, ки шаҳрвандон

муроҷиатӣ (31 октябри соли 2015) иқдомҳои андешид. Бо мақсади ҳамроҳшавӣ ба конвенсия 8 январи соли 2013 аз ҳақиқи мақомоти дахлдори давлатӣ гурӯҳи қорӣ таъсис дода шуда, тамоми ҳақиқи конвенсияро таҳлил ва баррасӣ намуда, ҳуқуқи намуданд, ки ҳақиқи зудтар кишвари мо бояд бо ин конвенсия бипайвандад. Сарвари давлат, Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон низ ин масъаларо ҳақиқи маротиба ёдоварӣ намуда дар яке аз ҳақиқи сиёсӣ қайд намуданд, ки «Дар радиои ислоҳоти татбиқшуда ҶТ Конвенсияи Созмони Милалӣ Муттаҳид «Дар бораи эътироф ва мавриди иҷро қарор додани ҳақиқи арбитражҳои ҳақиқи» ва Конвенсияи Апостил ё ин ки конвенсияи бекоркунондаи талаботи таъйиди ҳуқуқи расмӣ ҳақиқи дар бобати бе расмӣ эътироф намудани ҳуқуқи расмӣ ҳақиқи ба таъсис расонид, ки пур-

шартҳои ҳақиқи гузаштани апостил ба ҳуқуқи расмӣ, ки аз мақомоти давлатии ҶТ бармеоянд» ва мақмуи лоиҳаҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқи оид ба ворид намудани таъйиди иловаҳо ба қонунгузори ҶТ вобаста ба ҳамроҳшавӣ ба Конвенсияи Гаага аз 5 октябри соли 1961 таъйиди намуда, ба зиёда аз 12 санади меъёрий-ҳуқуқи ба ин масъала вобаста буда таъйиди иловаҳо дароварда шуд.

Дар моддаи 6-уми Конвенсия муқаррар шудааст, ки ҳақиқи давлати аҳдкунанда, бо дарназардошти функсияҳои расмӣ онҳо, ташилотҳои таъйиди менамояд, ки ба онҳо вақлатҳои гузаштани апостил дода мешавад. Дар банди 78 ҳуқуқи ва таъсисҳои комиссияи махсус дар бораи татбиқи Конвенсияи Гаага оид ба апостил зикр гардидааст, ки ҳақиқи давлати аъзо мақомоти салоҳиятҳои ҳақиқи муайян менамояд. Мувофиқи бандҳои 11 ва 12-и «Низомномаи қоида ва шартҳои

Фаромуз ОРЗУЕВ
донишҷӯи соли 3
(таҷрибаомӯзи Вазорати
қорҳои ҳақиқи ҶТ)

БАРАСМИЯТДАРОРИИ ҲУҚУҚАТҲО БАРОИ ИСТИФОДА ДАР ҲОРИҶА

(ҳақиқи ҳақиқи ҶТ ба Конвенсияи Гаага – Apostille)

бе ҳақиқи мамоиат рафта дар ҳақиқи кишвар таҳсил намоянд, ба соҳибқорӣ машғул шаванд, қору фаъолият намоянд ва метавонанд бо шаҳрвандони ҳақиқи оила барпо намоянд, ки ин амалҳо солҳои охир зиёд ба ҳақиқи мерасад. Ба ҳақиқи ин амалҳои анҷом додан шаҳрванд бояд ҳуқуқи таъсисқунандаи қору, таҳсил ва дигар фаъолиятҳо пешниҳод намояд, ки ин ҳақиқи расмӣ муайянеро талаб менамояд.

Бо мақсади содагардони раванди эътирофқунии ҳуқуқи ҳақиқи 5 октябри соли 1961 дар ҳақиқи Гаагаи Шохигарии Нидерландия Конвенсия оид ба бекор намудани талаботи таъйиди ҳуқуқи расмӣ ҳақиқи ба имзо расид ва 24 январи соли 1965 қуваи қонунӣ пайдо намуд. Айни замон зиёда аз 113 давлати дунё узви ин конвенсия мебошанд.

ҶТ ҳақиқи пайвастан ба Конвенсияи Гаага аз соли 2007 то ҳа-

ра ба осону сода намудани ҳақиқи фаъолияти сармоягузори соҳибқорон ва ҳақиқи ҳуқуқи онҳо равона карда шудаанд».

Санаи 20 феввали соли 2015 дар ҳақиқи Гаагаи Шохигарии Нидерландия Котиби генералии Конфронси Гаага оид ба ҳуқуқи байналмилалӣ ҳуқуқи Кристоф Бернасконӣ ба Сафири ҶТ дар Шохигарии Нидерландия Рустамҷон Солиев Номаи ҳамроҳшавии ҶТ-ро ба Конвенсияи бекор намудани талаботи таъйиди ҳуқуқи расмӣ ҳақиқи (Конвенсияи дар бораи апостил)-ро супорид ва аз 31 октябри соли 2015 нисбати ҶТ Конвенсияи Гаага оид ба бекор намудани талаботи таъйиди ҳуқуқи расмӣ ҳақиқи, эътибори қонунӣ пайдо намуд. Дар ин робита лоиҳаи қарори Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ «Дар бораи ҳамроҳшавии ҶТ ба Конвенсияи Гаага аз 5 октябри соли 1961», лоиҳаи қарори Ҳуқуқмати ҶТ «Дар бораи қоидаҳо ва

ҳақиқи апостил дар ҳуқуқи расмӣ мақомоти давлатии ҶТ», ки бо Қарори Ҳуқуқмати ҶТ аз 27 ноябри соли 2015 №699 таъсис гардидааст, дар ҶТ ду мақомоти давлатӣ вақлати гузаштани апостилро доданд: Вазорати адлияи ҶТ ва Вазорати қорҳои ҳақиқи ҶТ.

Тибқи талаботи моддаи 2-и Конвенсия ҳуқуқи, ки дар қаламрави кишвари аъзо апостилгузори шудааст, бояд бе мамоиат ва талаб намудани таъйиди иловагӣ дар дигар кишвари аъзо қабул карда шавад. Яъне шаҳрванд метавонад, ки баъди апостилгузори дар тамоми кишварҳои аъзо бе мамоиат ва бе муҳлат истифода намояд.

Апостил (қалимаи фаронсагии Apostille) шакли байналмилалӣ стандартизатсияшудаи ворид намудани маълумот ҳақиқи қонунгардони ҳуқуқи дар қаламрави кишварҳои иштирокчи Конвенсияи Гаага дар бораи Апостил мебошад. Апостил асли будани имзо

ва муҳри ҳуқуқи расмиро таъсис намуда, бо муҳр ва имзои ҳақиқи мансабдори вақлатдори Апостил таъсис қарда мешавад.

Афзалиятҳои ҳамроҳшавии кишари мо ба Конвенсияи Гаага:

- шароити мусоид фароҳам овардан барои ҳақиқи сармоягузориҳои мустақими ҳақиқи;
- сода гардонидани расмиёти таъсисқунии ҳуқуқи, ки баъд аз Апостил ҳақиқи гуна таъсисқуни ва аз нав легализатсияқунии ҳуқуқи талаб қарда намешавад;
- муҳлат ва ҳақиқи барои таъсисқуни нусхаи аслии ҳуқуқи кам мешавад;
- расмиёти таъсисқунии аслии ҳуқуқи сода мегардад.

Дар ҶТ феҳристи ҳақиқи электрони баҳисобгирии Апостил таъсис дода шудааст, ки шаҳрванд метавонад ҳақиқи будани ҳуқуқи фаҳран аз тамоми гушаи қонун дунё дар сомонии www.apostille.tj тафтиш намояд. Апостил бо сана ва рақами мушаххас аз ҳақиқи мақомоти апостилгузори дода мешавад.

Аз ин рӯ, шаҳрвандонро зарур аст ки, ҳуқуқи ҳақиқи барои истифодаи минбаъда дар қаламрави давлати дигар тибқи расмиёти муайянгардида ба расмият дароранд. Дар сурати нофаҳмӣ пайдо шудан шаҳрванд метавонад аз «Низомномаи қоида ва шартҳои ҳақиқи апостил дар ҳуқуқи расмӣ мақомоти давлатии ҶТ» истифода намояд.

P.S.: Ба таваҷҷуҳи ҳақиқи расонида мешавад, ки Шохигарии Белгия, Ҷумҳурии Австрия ва Ҷумҳурии Федеративии Олмон нисбати ҳамроҳшавии ҶТ ба Конвенсияи махсус, эътироз намудаанд. Аз ин рӯ, ҳуқуқи аз кишварҳои зикргардида танҳо баъд аз таъйиди консулӣ барои истифодаи минбаъда дар қаламрави ҶТ қабул қарда мешавад.

Чамила АБДУЛХАЙРЗОДА
аспиранти соли 1-и
кафедраи ҳуқуқи инсон
ва ҳуқуқшиносии
муқоисавӣ

Ҳуқуқ ба таҳсил ҳамчун як намуди ҳуқуқи конституционии кӯдак барои инкишофи шахсият, истеъдод, қобилияти фикрию ҷисмонии кӯдак ва дар маҷмӯъ барои ин-

ҲУҚУҚИ КЎДАК БА ТАҲСИЛ

кишофи минбаъдаи рӯҳии кӯдак таъсири мусбат мерасонад. Маҳз бо дарназардошти ҳамин ҷиҳатҳои мусбат қонунгузори ҚТ гирифтани маълумоти умумии асосӣ, яъне 9-соларо ҳатмӣ эълон кардааст. Конституцияи ҚТ дар моддаи 41 ҳуқуқи шахсро ба таҳсил муқаррар намудааст. Инчунин, дар моддаи 6-и Қонуни ҚТ «Дар бораи маориф» ба шаҳрвандони ҚТ, сарфи назар аз миллат, наҷод, ҷинс, забон, этникоди динӣ, мавқеи сиёсӣ, вазъи иҷтимоӣ ва молу мулк ҳуқуқи таҳсил кафолат дода шудааст. Дар моддаи 17-и Қонуни ҚТ «Дар бораи ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак» омадааст, ки кӯдак ба таҳсил ҳуқуқ дорад ва ба ӯ таҳсилоти

умумии миёна ва ибтидоии касбии ройгон ва таҳсилоти ройғони миёна ва олии касбӣ кафолат дода мешавад.

Бояд ба кӯдакон маълумоте дода шавад, ки ба рушди умумии фаҳмишашон мусоидат намояд ва ба туфайли он кӯдакон тавонанд дар асоси баробарии имконият, қобилият ва ақоиди шахсӣ, эҳсоси масъулияти ахлоқию иҷтимоии худро инкишоф диҳанд ва узви муфиду фаъоли ҷомеа гарданд.

Бо дарназардошти муқаррароти санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ, бахусус Конституцияи ҚТ ба хотири омӯзишу парвариши фарзандон саъю талош намоем ва онҳоро ба роҳи

нек роҳнамоӣ кунем. Дар баробари ин кӯдаконро тарзе тарбия намоем, ки онҳо худро дар нигоҳубин ва таъмини падару модар масъул дониста, хизмати

фарзандии худро то охири умри онҳо бо сарбаландӣ иҷро намоянд ва аз худашон низ номи нек боқӣ гузоранд.

ИФРОТГАРОЙ ВА ТЕРРОРИЗМ – ВАБОИ АСР

Дар ҷаҳони муосир масъалаи терроризм ва экстремизм (ифротгарой) диққати тамоми ҷомеаи ҷаҳонро ба худ ҷалб намудааст, зеро дар натиҷаи содир намудани ҷунин амалҳои ғайриинсонӣ одамони бегуноҳ ҳалок гардида, ба ҷомеа таъсири манфии худро мегузоранд.

Мафҳуми экстремизм (ифротгарой) дар моддаи 3 Қонуни ҚТ «Дар бораи мубориза бар зидди экстремизм (ифротгарӣ)» оварда шудааст, ки мувофиқи он экстремизм изҳори фаъолияти ифротии шахсонӣ ҳуқуқӣ ва воқеӣ ба даъвати нооромӣ, дигаркунии сохти конституционӣ дар давлат, ғасби ҳокимият ва тасарруфи салоҳияти он, ангезонида-

ни наҷодпарастӣ, миллатгаройӣ, бадбинии иҷтимоӣ, мазҳабӣ мебошад.

Зӯроварӣ, зулм, фишорварӣ, таҳқир ва паст задани шаъну шарафи инсон, хусусан гурӯҳи дигари этникӣ аз ҷониби ҷомеа ва давлат мумкин аст, ки эътирозҳоро ба вучуд оваранд ва боиси сабзидарасидани ифротгароён гарданд.

Ифротгарой одатан ҳамчун ғоя ва идеология ҳамон вақте ба ҷиноят табдил меёбад, ки усули ноилшавӣ ба мақсад ва ҳалли масъалаҳои сиёсӣ бо роҳи зӯрӣ интиҳоб карда шавад. Ифротгароён метавонанд ба музокирот ворид гардида, шарт ба миён гузоранд ё уҳдадорҳои муайяно ба зима

гиранд ва ё инҳоро рад кунанд.

Ифротгарӣ метавонад аз идеологияи сиёсии гурӯҳе ба вучуд ояд. Дар замони муосир бештари амалҳои ифротгароён хусусияти динӣ, яъне тавассути дин сурат мегирад. Мақсади асосии онҳо тарғиби ғояҳои динӣ набуда, балки ноором намудани вазъи ҷомеа маҳсуб меёбад. Ифротгароии динӣ аз ҷиҳати динӣ асосноккунии фаъолияти бо дин рӯйпӯшкардае аст, ки аз зӯран тағйир додани сохти давлатӣ ё бо роҳи зӯрӣ ғасб намудани ҳокимият, ҳалалдор кардани истиқлолият ва яқпорчагии давлат, алоқаманд аст. Ифротгароии динӣ дар солҳои 70-80-уми асри ХХ

ба вучуд омадааст.

Як зухуроти дигар, ки имрӯз баробари ифротгарой дар ҷомеа истифода мешавад ва он паҳнунандаи тарсу ваҳм, даҳшатафканист – терроризм мебошад.

Терроризм ҷиноят ба муқобили амнияти ҷамъиятӣ мебошад, ки дар моддаи 179 Кодекси ҷиноятии ҚТ пешбинӣ гардидааст. Мутобиқи он: «терроризм содир намудани амалҳои мебошад, ки ба одамоне хатари марг ба миён меоварад, истифодаи он мақсади ҷисман бартараф кардани рақибӣ сиёсӣ, вайрон кардани бехатарии ҷамъиятӣ, тарсонидани аҳоли ё расонидани таъсир барои аз тарафи ҳокимият қабул кардани қарорҳо мебошад».

Терроризм дар замони имрӯз яке аз ҷиноятҳои аз ҳама хатарнок буда, ҳамчун ҷинояти дорои хусусияти байналмилалӣ эътироф гардидааст. Ба вучуд овардани хавфи марги одамоне, расонидани зарари зиёди амволи ва оқибатҳои дигари барои ҷамъият хавфнокро метавон терроризм эътироф намуд.

Халқи тоҷик зухуроти ифротгароиро қабул карда наметавонад ва ин мавқеи онҳо дар қонунгузори мустақам гардидааст.

Асоси ҳуқуқии мубориза бар зидди терроризм ва экстремизмро дар мамлакат Конституцияи ҚТ, Ко-

Манучеҳр ҚОДИРОВ
донишҷӯи соли 1
(ихтисоси экспертизаи
судӣ)

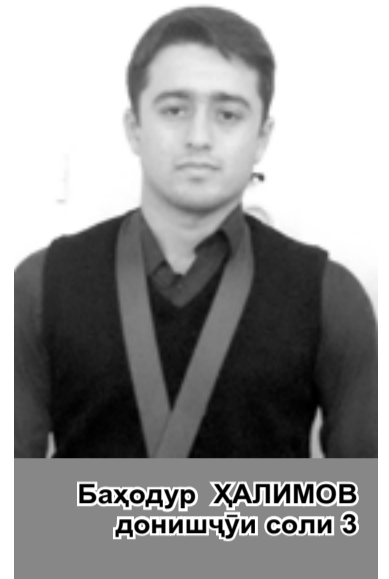
декси ҷиноятии ҚТ, Қонуни ҚТ «Дар бораи мубориза бар зидди экстремизм (ифротгарой)» ва ғ., инчунин дигар санадҳои байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намудааст, ташкил медиҳанд.

Бо мақсади пешгирии фаъолияти ифротӣ дар ҚТ таъсис, бақайдгирӣ ва фаъолияти созмонҳои ифротгаро ё созмонҳои, ки ба ифротгарой мусоидат мекунанд, табиғоти ифротгароиро пеш мебаранд, маводи ифротгароиро паҳн менамоянд, манъ карда шудааст.

Терроризм ва экстремизм дар кадом шакле набошад мо онро қабул намедорем, зеро он ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрвандро поймол намуда, ба давлат ва ҷомеа зарар мерасонад. Аз ин рӯ, бояд сатҳи фарҳанги ҳуқуқии аҳоли, махсусан ҷавонон баланд бардошта шавад. Аз ҷумла ҳар як сокини кишвар бояд арзиши олии доштани ҳуқуқи инсон дарк намуда, таҳаммулро пеша созад ва фарҳанги ҳуқуқии хешро пайваста тақмил диҳад.

Сабабҳои шомил шудани ҷавонон ба гурӯҳҳои ифротгаро

Баҳодур ҲАЛИМОВ
донишҷӯи соли 3

Ҷиҳод калимаи арабӣ буда, маъноаш кӯшиш, ҷаҳд ва талош мебошад. Бояд муайян кард, ки барои чӣ ҳазорон нафар ҷавонон дар рӯи олам ба доми фиреби террористон ва идеяи ҷиҳод дода мешаванд. Ба фикри донишмандон, чунин ҳолат якҷанд сабаб дорад, ки асоситаринаш надостани саводи кофии динию сиёсӣ аст. Бояд сатҳи дониши динию сиёсии ҷавонон баланд бардошта шавад. Чунки дар асри 21 яроқи асосӣ дигар тӯлу танг нест - яроқи асосӣ ин дониш, маҳорат ва илму адаб аст. Бо истифода аз технологияҳои муосир паҳн кардани наворҳои хатарнок, махсусан фикру ақидаҳои ҷиҳод хело осон гаштааст. Зарур аст, ки насли наврас ва ҷавонони кишвар оид ба ҷиҳоди асли маълумоти кофӣ дошта бошанд. Ба мо – ҷавонон зарур аст, ки ба ӯши рафику бародари дуру наздики хеш, ки аз кирдорҳои нопок огоҳ нестанд, расонем ва ин ҷавонону наврасони ноогоҳро, ки ҳоло зиндагии онҳо аз пеш аст, аз ин роҳи хатар қат-

лу куштор ба роҳи рост ҳидоят намоем. Барои пешгирии паҳншавии идеяҳои ҷиҳодии носолим, зарур аст, ки сатҳи дониши динию дунявӣ ҷавонон боло бардошта шавад ва онҳо бештар ба технологияи нав диққат дошта бошанд, на ба ақидаҳои ифротӣ. Зеро барои ҷавонон танҳо “ҷиҳоди дил” ва “ҷиҳоди ақлу заковат” зарур аст. Ҳамаи амалҳои террористие, ки имрӯз зери шиори “ҷанги муқаддас” амалӣ карда мешаванд, аз нуқтаи назари ислом ҳаром ва барои халқу миллат харобиовар аст. Рӯз то рӯз тарбияи ахлоқии ҷавонон паст ва эҳтироми онҳо ба насли калонсол кам гашта, шумораи ҷавонони лаёқатманд ва илмталаби содиқ аз муассисаҳои миёна то муассисаҳои олии кишвар қисман рӯ ба коҳиш ниҳодааст, ки ин масъала на танҳо падару модар, балки аҳли ҷомеа низ бетараф гузошта наметавонад. Бояд қайд кард, ки истифодаи бемавриди телефонҳои мобилӣ ва пайваст шудан ба шабака ва сомонаҳои интернетии дорои ахлоқӣ

пасти инсонӣ, ки наворҳои зидиахлоқиро паҳн менамоянд, шуурнокии мо ҷавонро заиф ва ҳофизаамонро барои омӯзиши илм коҳиш дода, ахлоқи ҳамидаи мо ҷавонро паст мегардонад. Барои ҳамаи мо ҷавонон бояд истифодаи бемавриди телефон ва пешравии илмии худро ба роҳ монем. Тоҷикистон бар зидди терроризм, экстремизм ва ифротгароӣ мубориза бурда, ба тақвияти демократикунонии ҳаёти иҷтимоиву сиёсӣ эътибори аввалинда-рача медиҳад. Пешвои миллат, Президенти кишвар, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар суҳанрониҳои пайвастаи хеш ҷавонро ояндаи миллат ва давлат ёдовар мешавад. Гузашта аз ин, тамоми кӯшишу ғайрати худро барои муҳайёсоии шароити моддӣ муҳавва ва беҳбудӣ ҳалли мушкилоти ҷойдоштаи ин насли созандаи имрӯзу ояндаи ҷомеа равона менамояд. Аксарияти гурӯҳҳои ифротгаро дар байни ҷавонон тарғиботу ташвиқот бурда, онҳоро ба худ наздик менамоянд. Боиси таассуф аст, ки дар замони

пешрафти илму техника, ки ҳар як нафари мо бояд танҳо дар фикри омӯхтани дониш ва вусъат бахшидани ҷаҳонбинии хеш бошем, баъзан фирефтаи игво ва дасисаҳои беруна мешавем. Дар ҷангҳои мазҳабии бемавриди таҳмили Ироқ ва Сурия иштироки чанде аз ҷавонписарони таҷик боиси нанг аст. Модари тоҷик ҳаргиз интизор набуд, ки фарзандаш гумроҳ шуда, ба чунин иштибоҳи бузург даст мезанад. Ин иштибоҳ ба сари садҳо нафар бадбахтӣ овард, ҳанӯз ҳам ҷавонон ва ҷомеаи муосир ба тарбия ва корҳои фаҳмондадиҳӣ таблиғоти ниёздоранд.

Андашаи ҷавонро оид ба дурӯғ будани ин “ҷанги муқаддас” ва пешгирӣ кардани паҳншавии идеяҳои ғалати ҷиҳод ва умуман ақидаҳои террористӣ назар ба бартарраф кардани натиҷаҳои он осонтар ва муфидтар аст.

Ба андешаи мо барои пешгирии шомилшавии ҷавонон ба гурӯҳҳои ифротӣ чунин корҳо бояд амалӣ карда шаванд:

1. Гузаронидани маҳфилҳо

ва чорабиниҳои фарҳангӣ барои баланд бардоштани саводнокии ҷавонон;

2. Баланд бардоштани фарҳанги динию ҷавонон;
3. Дар онҳо парваридани меҳри Ватан, фаҳмонидани ҳуқуқи наврасону ҷавонон;
5. Бедор кардани ҳисси таҳаммулпазирии онҳо;
6. Беҳтар кардани вазъи иҷтимоӣ ва маиши аҳоли ва ғайра.

Мо ҷавонон кӯшиш ба харҷ медиҳем, ки ноҳалафе сулҳу ваҳдати ватан, ободию сарсабии онро халалдор насозад. Мо ҷавонон созанда ва бунёдкунандаи Ватани азизи худ мебошем. Бояд, ки эҳтиром ба аришҳои миллӣ дошта бошему худшиносии миллӣ дар қалби мо доимо бедор бошад.

Меҳрафзун ДАВЛАТОВ
донишҷӯи соли 3 (ИДХ)

МАНӢИ НИКОӢИ ХЕШУТАБОРӢ – КАФИЛИ СОЛИМИИ ҶОМЕА

Ҷомеаи инсонӣ бидуни оила вуҷуд дошта наметавонад ва аз дараҷаи маърифатнокӣ ва некуахлоқии оила дар қадом сатҳи инкишоф қарор доштани ин ё он ҷомеа ва давлат муайян карда мешавад. Бинобар ин, ҳуқуқи ташкил намудани оила дар қатори ҳуқуқҳои афзалиятноки соҳаи иҷтимоӣ қарор дорад. Ҳанӯз дар Конститутсияи соли 1978 ҳуқуқ ба ташкили оила ва таҳти ҷимояи давлат қарор доштани он зикр шуда, он ҳамчун ячейкаи асосии ҷомеа ҳисобида мешуд.

Тибқи моддаи 33 Конститутсия расидан ба синни никоҳ аз ҷумлаи шартҳои мебошад, ки дар сурати муҳайё будани он мардону занон ҳуқуқи озодона бастанӣ ақди никоҳро пайдо мекунанд. Никоҳ зоҳиран як амали

муқаррарӣ менамояд, аммо аз нигоҳи оқибатҳои ҳуқуқӣ худ амали хеле масъулиятнок аст. Барои бастанӣ никоҳ, пеш аз ҳама, ризоияти никоҳшавандагон муҳим аст. Ҳар гуна амали маҷбурӣ барои никоҳ на фақат боиси бекор кардани он, балки сабаби ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида шудани шахсони барои чунин амал гунаҳгор мегардад.

Яканикоҳӣ дар тамаддуни башарӣ шакли пешқадами никоҳ ба ҳисоб меравад. Маҳз дар ин никоҳ, шахс худро хушбахт ҳисоб карда, ба дигарон низ хушбахтӣ меорад. Аммо ашхосе пайдо мешаванд, ки ин меъёри қонунро вайрон карда, сабабгори ҳар гуна оқибатҳои нохуш мегарданд. Бо дарназардошти ҳамаи ҳолат дар моддаи 170 Кодекси ҷиноятии ҚТ барои бисёрникоҳӣ, ки боқимондаи урфу одатҳои даврони пешин мебошад, ҷазои ҷиноятӣ пешбинӣ шудааст. Бояд гуфт, ки барои шахсро гунаҳкор шуморидан шарт нест, ки мард бо ду ё якҷанд зан ақди никоҳ дошта бошад. Аломати асосии ин ҷиноят бо ду ва ё зиёда зан зиндагонӣ кардани мард ва

бо онҳо хоҷагии умумӣ доштан мебошад.

Ақди никоҳ дар байни бародарону хоҳарони ҳамтана ва угай, инчунин дар байни ба фарзандӣ қабулкардагон ва қабулшудагон низ манъ аст. Ҳарчанд ислом никоҳи хешовандиро роиҷ медонанд, аммо паёмбар Мухаммад (с) дар яке аз ҳадисҳои худ чунин фармудааст: «Шумо аз қавмҳои бегона барои худ ҳамсар интихоб кунед то ин ки авлоди шумо зиёд гардад». Никоҳи хешовандон на танҳо аз нуқтаи назари маънаӣ, балки аз лиҳози биологӣ низ раво нест. Илми тиб исбот кардааст, ки никоҳи хешовандон ба насли онҳо таъсири номатлуб мерасонад. Мувофиқи қонун манъ кардани никоҳи шахсони ба фарзандӣ қабулкарда ва қабулшудагон ба он асос меёбад, ки байни онҳо чунин муносибатҳои ба вучуд меояд, ки ба муносибатҳои падарию модарӣ ва фарзандӣ баробар ҳисобида мешавад. Ғайр аз ин, никоҳи байни онҳо аз рӯи қоидаҳои ахлоқ ҳам дуруст нест.

Дар Паёми навбатии худ соли 2015 ба Маҷлиси Олӣ Асосгузори сулҳу ваҳда-

ти миллӣ, Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон нисбати никоҳи хешутаборӣ ва ҷудошавии оилаҳои ҷавон изҳори нигаронӣ кард. Аз ҷумла масъалаи пошхӯрдани оилаҳои ҷавон, ки шумораи онҳо сол ба сол зиёд мегардад, ташвишовар мебошад. Мувофиқи маълумоти оморӣ соли 2014 аз 95500 ақди никоҳи ба қайд гирифташуда 9 ҳазор он бекор шудааст, ки нисбат ба соли 2013-ум 9,5 фоиз зиёд аст. Дар миёни ҷавонон ҳолати никоҳи хешовандонӣ наздик низ зиёд шуда, боиси таваллуди кӯдакони маъҷуб гардида истодааст. Имрӯз дар қаламрави кишвар қариб 13 ҳазор нафар кӯдакону наврасони маъҷуби то 18-сола аз ҷониби давлат нигоҳубин карда мешаванд. Бештари ин кӯдакон маъҷуби модарзод буда, аз никоҳи хешовандӣ, инчунин аз волидайнӣ гирифтори нашъамандӣ ба дунё омадаанд.

Сабаби дигари пошхӯрдани оилаҳо дар он аст, ки бисёре аз падару модарон фарзандонро бе муоинаи пешакии тиббӣ хонадор карда, вазъи саломати онҳоро ба эътибор намегиранд. Тибқи

моддаи 15 Кодекси оилаи ҚТ муоинаи тиббии шахсони никоҳшаванда, инчунин додани машварат доир ба масъалаҳои тиббӣ генетикӣ ва масъалаҳои солимгардонии оила аз ҷониби муассисаҳои давлатии ниғаҳдории тандурустии маҳалли истиқомати онҳо ба таври роӣгон ва танҳо бо ризоияти шахсони никоҳшаванда анҷом дода мешавад. Вале онҳо аз ин ҳуқуқи муқаррарнамудаи қонун истифода намеkunанд. Ҷомеа ҳамон вақт солим хоҳад буд, ки агар аз оилаҳои солим иборат бошад.

Фикр мекунам, ки ин табири саривақтии Ҷаноби Олӣ дар пойдории оила, рафъи костагии ахлоқӣ хуби инсонӣ тақдир азиме хоҳад бахшид. Тавре Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти ҚТ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон қайд карданд, мо бояд сари масъалаи рушд додани муносибатҳои оилавӣ ва оиладорӣ дар кишварамон тамоми чораҳои зарурии хусусияти иҷтимоӣ, иқтисодӣ, тиббӣ ва ҳатто хусусиро андешем, то кулли муносибатҳои оилавӣ ва оиладорӣ ба низом дароварда шавад.

Манучехра БОБОЕВА
донишҷӯи соли 3

**Ибтидои хешу авлод оила,
Маскани эҷоду эъҷоз оила.
Дилсиёху качназар бошӣ агар,
Мешавад, албатта, барбод оила.**

Пошхӯрии оилаҳои ҷавон яке аз мушкилоти асосии ҷомеа маҳсуб меёбад. Ин аст, ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми худ ба Маҷлиси Олии ҶТ аз зиёд шудани пошхӯрии оилаҳо дар соли 2014 изҳори нигаронӣ намуда, бо мақсади кам намудани пошхӯрдани оилаҳо ва пешгирии тавлиди кӯдакони маъҷуб соли 2015-ро «Соли Оила» эъ-

лон карданд. Ин аз он гувоҳӣ медиҳад, ки давлату ҳукумат нисбати фардои Ватан ғамхорӣ намуда, бо мақсади кам рух додани чунин ҳодисаҳо тадбирҳо меандешад.

Аз нишондиҳандаҳои оморӣ бармеояд, ки аз се ду ҳиссаи кӯдакони маъҷуб аз никоҳи хешутаборӣ ба дунё омадаанд. Аксарияти падару модарон бо мақсади бегона нагаштани молу мулки худ рӯ ба никоҳи хешутаборӣ меоранд, ки ин оқибатҳои нохуши оилавӣ, баъдан боиси пошхӯрдани онҳо мегардад. Нисбат ба соли гузашта имсол пошхӯрии оилаҳо, 5% кам ба қайд гирифта шудааст. Асоси ҷомеаи солимиро оилаи солим ташкил медиҳад.

Имрӯз мушоҳидаҳо собит менамоянд, ки бисёри фарзандон нисбати падару модари хеш беҳурматӣ зоҳир намуда, бо онҳо муомилаи нек надоранд. Ин амали онҳо аз доираи меъёрҳои ахлоқӣ дур мебошад. Бузургони мо нисбати чунин шахсон мефармоянд:

**Бо модари хеш меҳрубон бош,
Омодаи хидматаш ба ҷон бош.
Бо чашми адаб нигар падарро,
Аз гуфтаи ӯ мапеч сарро.**

Падару модар беҳтарин ҳадае ҳастанд, ки Худованд насиби мо гардонид-

аст, онҳо сафобахши ҳаёт, меҳрубон, дилсӯзу ғамхор, нури чашмон, гавҳари ноёб, дами беғаму хурсандии зиндагӣ ва насиҳатгару қиблагоҳанд! Ҳикматҳои хуби инсонӣ, меҳру муҳаббат ва ширинкаломии онҳоро ба худ мегирем! Вақте бо онҳоем нуру зиё, дурахши офтоб, ширинии ҳаёт,

таровати зиндагиро ҳис мекунем. Онҳо беҳтарин шарикӣ ҳайёт ҳастанд. Аз ин лиҳоз, падару модаро сафобахши зиндагӣ гуфтаанд, ки ин ҳам кам аст. Барои тасвир кардани меҳрубонии волидайн ва рӯи қоғаз овардани он қалам оҷизӣ мекашад!

Бо шарофати падару модар меҳри Ватан дар синаи мо ҷо мегирад. Тоҷикистони азизи хешро ҳамчун модар эътироф намуда, мисли ӯ дӯсташ мебардорем ва бо ифтихор гуфта метавонем, ки як оилаи бузургест, ки таҳти сарвари хирадмандонаи Пешвои миллат, падари маънавии хонадони пиру ҷавони тоҷикон рушд намуда, дар он парчами сулҳу ҷилвагар, яқдилу садои яқдигарфаҳмӣ танинандоз аст.

Оила бақои ҷомеа буда, онро ҳамчун гавҳараки чашм бояд эҳтиёт кард. Барои пешгирии пошхӯрии оилаҳо аз корҳои ташвиқотию тарғиботӣ, ки хислати оммавино доранд, истифода бурдан зарур аст.

АСОСҶОИ ҲУҚУҚИИ ТАШКИЛ ВА БАРГУЗОРИИ РАӢЙПУРСӢ

Яке аз падидаҳои сиёсӣ-ҳуқуқӣ дар ҷомеаи имрӯз раӢйпурсӣ мебошад. Ба воситаи он қонунҳое қабул карда мешавад, ки нақши онҳо дар ҷомеа назаррас буда, муҳимтарин муносибатҳои ҷамъиятиро танзим мекунанд. Қонунҳое, ки бо воситаи раӢйпурсӣ қабул карда мешаванд, эътибори олии ҳуқуқӣ доранд. РаӢйпурсӣ шакли олии изҳори иродаи халқ мебошад. Халқ чун сарчашмаи ягонаи ҳокимияти давлатӣ дар раӢйпурсӣ иродаи худро бевосита изҳор мекунанд.

Мафҳуми раӢйпурсӣ дар

моддаи 1-и Қонуни ҶТ «Дар бораи раӢйпурсии ҶТ» аз 4 ноябри соли 1995 зикр гардидааст, ки мувофиқи он раӢйпурсӣ овоздиҳии умумихалқӣ оид ба масъалаҳои муҳимми ҳаёти давлатию ҷамъиятӣ мебошад. Мувофиқи қисми дуюми моддаи зикргардида, ба Конститутсияи ҶТ танҳо бо роҳи раӢйпурсии умумихалқӣ тағйиру иловаҳо ворид карда мешавад.

Қайд кардан зарур аст, ки раӢйпурсӣ аз рӯи принципҳои ба худ хос ташкил ва баргузор мегардад. Бо ин асос шахрвандон дар раӢйпурсӣ

озодона, бевосита ва шахсан иштирок мекунанд. Ин чунин маъно дорад, ки ҳар шахрванди ҶТ ки синаш ба 18 расидааст, ҳуқуқи дар раӢйпурсӣ иштирок карданро дорад. Дар раӢйпурсӣ шахсоне, ки суд онҳоро ғайри қобили амал донистааст ва ё бо ҳукми суд дар ҷойҳои аз озодӣ маҳрумӣ нигоҳ дошта мешаванд, ҳуқуқи иштирок кардан надоранд. Шаҳрвандони ҶТ қатъи назар аз миллат, наҷод, чинс, забон, эътиқоди динӣ, мавқеи сиёсӣ, вазъи иҷтимоӣ, таҳсил ва молу мулк дар раӢйпурсӣ иштирок мекунанд. Ҷама гуна маҳдудкунии бевосита ва ё бавоситаи ҳуқуқи иштироки шахрвандони ҶТ дар раӢйпурсӣ манъ аст ва мувофиқи қонунгузорӣ ҷазо пешбинӣ гардидааст.

Шаҳрвандони ҶТ дар маҳалли зисти доимӣ ва ё муваққати худ аз рӯи асосҳои баробар дар раӢйпурсӣ иштирок мекунанд ва ҳар шахрванд як овоз дорад. Дар рафти тайёр кардан ва гузаронидани раӢйпурсӣ ошкорбаёнӣ васеъ ва иштироки аҳли ҷамъият таъмин карда мешавад. Ҳизбҳои сиёсӣ,

иттифоқҳои касаба, иттиҳодияҳои дигари ҷамъиятӣ, ки мутобиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун ба қайд гирифта шудаанд, мақомоти давлатию ҷамъиятӣ, ки дар ташкил ва гузаронидани раӢйпурсӣ ширкат меварзанд, ба таври кушод ва ошкоро бо риояи қонунҳои амалкунандаи ҶТ фаъолият мекунанд. Қарорҳои вобаста ба раӢйпурсӣ ва масъалаҳои, ки ба раӢйпурсӣ гузошта мешаванд, бояд дар воситаҳои ахбори оммаи расмӣ дар мuddати даҳ рӯзи баъди аз тарафи Президенти ҶТ ё Маҷлиси намоёндагони Маҷлиси Олии ҶТ қабул шуданашон интишор ёбанд.

Боз як масъалае, ки диққати ҷамагонро ба худ ҷалб намудааст, ин таъминоти моддии баргузори раӢйпурсӣ мебошад. Ин масъала дар қонунгузорӣ таҳкими худро ёфтааст, ки мувофиқан хароҷоти вобаста ба тайёр кардан ва гузаронидани раӢйпурсӣ аз лаҳзаи қабули қарори таъини он аз ҳисоби буҷети давлатии ҶТ сурат мегирад. Мақомоти давлатӣ ва ҷамъиятӣ, корхо-

Кудратулло САИДОВ
донишҷӯи соли 2

наю муассиса ва ташкилотҳо ба ихтиёри комиссияҳои раӢйпурсӣ бино ва таҷҳизотро, ки барои тайёр кардан ва гузаронидани раӢйпурсӣ лозиманд, бепул медиҳанд. Қонунгузори амалкунанда муҳлати гузаронидани раӢйпурсиро пешбинӣ кардааст. Мувофиқи он раӢйпурсиро пештар аз ду моҳ ва дертар аз чор моҳи баъди рӯзи қабул кардани қарор дар бораи гузаронидани он гузаронидани мумкин нест. Ин муҳлат аз тарафи Президенти ҶТ ё Маҷлиси намоёндагони Маҷлиси Олии ҶТ тағйир дода мешавад. Овоздиҳӣ дар рӯзи раӢйпурсӣ аз соати 6 то 20-и вақти маҳаллӣ гузаронида мешавад. Комиссияи участкавӣ дар бораи вақт ва маҳалли овоздиҳӣ шахрвандонро на дертар аз 10 рӯз пеш аз рӯзи раӢйпурсӣ хабардор мекунанд.